

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ПАНОВ СЕРГІЙ ФЕОФАНОВИЧ

УДК 378.147:004:658.5(043.3)

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТЕХНІЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Вінниця – 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий консультант - доктор педагогічних наук, професор
РОМАНОВСЬКИЙ Олександр Олексійович,
Українсько-американський гуманітарний інститут
«Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в
Україні)», ректор, м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
АВШЕНЮК Наталія Миколаївна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна Національної академії
педагогічних наук України,
завідувач відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих, м. Київ;

доктор педагогічних наук, професор
СКИБА Катерина Миколаївна
Хмельницький національний університет,
завідувачка кафедри германської
філології та перекладу, м. Хмельницький;

доктор технічних наук, професор
ЩЕРБАК Леонід Миколайович
Приватний заклад вищої освіти
«Київський міжнародний університет»,
професор кафедри комп'ютерних наук, м. Київ.

Захист відбудеться «28» вересня 2021 року на засіданні спеціалізованої вченої ради ДФ 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету за адресою www.vspu.edu.ua

Автореферат розіслано «28» серпня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Коломієць А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Перспектива виходу на світовий рівень досягнень вітчизняної науки й техніки, можливість використання сучасного інформаційного досвіду для ознайомлення із кращими світовими здобутками науково-технічної та інженерної думки залежать від того, як вищі навчальні заклади (ВНЗ), нині заклади вищої освіти (ЗВО) (як виробники) готують технічних перекладачів для роботодавців (як споживачів). У контексті світових тенденцій розвитку перекладацького напрямку актуалізовані завдання щодо необхідності для обґрунтування нових перспективних напрямів розвитку системи підготовки технічних перекладачів в Україні. Це є викликом на вимоги національного та світового ринку праці. Одним із можливих шляхів запровадження якісних змін у професійній підготовці перекладачів є врахування результатів вітчизняних наукових пошуків та інноваційних ідей зарубіжного досвіду. Одержання відповідей на питання сучасності вимагають модернізація освітньої системи та акцентування на якості освіти як національному пріоритеті.

Реформування системи вищої освіти України в контексті Європейського освітнього простору зумовлює пошук нових підходів і шляхів до формування професійної компетентності майбутніх перекладачів. Особливої уваги потребують спеціальності, що сприяють налагодженню міжнародних зв'язків нашої держави, зміцнюють її авторитет на світовому рівні. За даними американського бюро статистики у сфері працевлаштування (Bureau of Labor Statistics), у період з 2010 до 2021 року потреба в перекладачах зростає на 42%, у той час, як у працівниках загальна світова потреба – лише на 14%. Відповідно до європейських стандартів та згідно з прийнятим Законом України «Про вищу освіту» (2017), одним із шляхів формування та реалізації державної політики у сфері вищої освіти визначено «збереження і розвиток системи вищої освіти та підвищення її якості».

На якість професійної підготовки технічних перекладачів впливає система таких чинників: кадровий потенціал ЗВО, матеріально-технічна база, навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, система забезпечення та управління якості у ЗВО тощо. На нашу думку, визначальним чинником є професіоналізм і компетентність науково-педагогічних кадрів, що суттєво впливають на дієвість інших чинників і визначають рівень якісних показників вищої освіти. Отже, перед вищою школою постало завдання здійснити принципово нові зміни в підготовці технічних перекладачів.

Означена проблема знайшла своє відображення в положеннях міжнародних документів, що стосуються розвитку освіти в умовах європейської інтеграції, а також у нормативно-правовій базі вищої освіти України: укази Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» (2008); Педагогічна конституція Європи, прийнята на II-ому форумі ректорів педагогічних університетів європейського простору (2013); Закон України «Про вищу освіту» (2014); Концепція розвитку освіти в Україні на 2015 – 2025 рр.; «Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року» (2014); «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти

(ESG)» (2015); Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання (2016); Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України, що проводилась Британською Радою в партнерстві з Інститутом вищої освіти Національної академії педагогічних наук України та Фундацією лідерства у вищій освіті (Велика Британія) (2015-2019 pp.) тощо.

Значною мірою це стосується підготовки технічних перекладачів у ЗВО, оскільки їхня професійна діяльність відбуватиметься в умовах зростання обсягів технічного перекладу та з урахуванням потреб сучасних наукових і технічних галузей. Саме тому підготовка технічних перекладачів потребує модернізації в контексті таких змін і тенденцій суспільства: професійна комунікація, збільшення кількості мов перекладу, необхідність міжмовної адаптації, формування корпоративної мови та культури.

Якість підготовки технічних перекладачів залежить не лише від обсягу засвоєного ними змісту знань, що швидко змінюються, а й рівня розвитку їхнього мислення, вміння самостійно навчатися впродовж усього життя, здійснювати самоконтроль за виконанням власних дій, безперервно самовдосконалюватися.

Першими дослідниками в галузі технічного перекладу були науковці: М. Морозов, А. Пумпянський, Я. Рецкер, А. Федоров, Д. Усов та ін. Питанням зі створення перекладацького інструментарію науково-технічних текстів присвячені праці І. Алексєєвої, Г. Баталової, Л. Борисової, М. Бочарової, Е. Комісарова, Л. Латишева, А. Семенова, Л. Чернавіної та ін. Загальні проблеми підготовки перекладачів розглядали у своїх працях українські та зарубіжні науковці А. Гудманян, М. Іваницька, В. Карабан, Т. Кияк, І. Корунець, Л. Міщенко, А. Огуй, К. Скиба, І. Сойко, Є. Тимченко, О. Турченко, Л. Черноватий, О. Шаблій, J. Albrecht, R. Arntz, H. G. Hönig, J. House, G. Jäger, R. W. Jumpelt, U. Kautz F. G. Königs, A. Neubert, C. Nord, K. Reiß, P. A. Schmitt, M. Snell-Hornby, R. Stolze та ін.

Оскільки ознакою організації освітнього процесу в ЗВО України у сфері технічного перекладу є недостатнє спрямування вектора професійної підготовки на всебічний розвиток у технічному, мовному та перекладацькому середовищі, то питання підготовки технічних перекладачів є предметом першорядного розгляду. На якість професійної підготовки технічних перекладачів впливають наявні у ЗВО суперечності, а саме між: значним обсягом інформації, продукуваної суспільством в умовах швидкозмінних технологій, і реальними організаційно-методичними умовами її засвоєння майбутніми технічними перекладачами; недостатньо розвиненою інформаційною інфраструктурою ЗВО і необхідністю індивідуалізації й активізації навчального процесу в умовах особистісно орієнтованої парадигми педагогічної освіти; необхідністю впровадження інтегрованого підходу до навчання майбутніх технічних перекладачів з новітніми інформаційними технологіями та подальшим його застосуванням у розв'язанні міжнаукових професійно орієнтованих завдань (проблем); тенденцією збільшення обсягу практик самостійної роботи студентів у ЗВО та реальним станом упровадження в самостійну та наукову роботу дистанційних і мультимедійних технологій навчання.

Подолання цих та інших суперечностей потребує розроблення й обґрунтування теоретичних та методичних основ професійної підготовки технічних перекладачів.

Ураховуючи актуальність теми дослідження, її соціально-педагогічне значення, недостатнє теоретичне обґрунтування і практичне впровадження такої підготовки у закладах вищої освіти, темою дисертаційного дослідження обрано **«Теоретичні та методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертаційного дослідження пов'язана з держбюджетними темами наукових досліджень Гуманітарного інституту НАУ (термін виконання 2007 – 2009); кафедри англійської мови професійного спрямування Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Конашевича-Сагайдачного «Шляхи формування іншомовної компетенції при викладанні англійської мови за професійним спрямуванням у підготовці майбутніх спеціалістів морського транспорту» щодо створення методичних навчальних засобів і комплексу методичних завдань з англійської мови для моряків та фахівців галузі водного транспорту (термін виконання 2012 – 2015); кафедри теорії та практики перекладу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» в межах держбюджетної наукової теми МОН України; відповідно до рамкової програми Гете-Інституту у Києві (2007); наукового відділу із забезпечення якості освіти Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Конашевича-Сагайдачного в межах досліджень виконання спільного проєкту TEMPUS «Knowledge Transfer Unit- From Applied Research and Technology-Entrepreneurial Know-How Exchange to Development of Interdisciplinary Curricula Modules»; роботи Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського в програмі розвитку лідерського потенціалу університетів України за підтримки Британської Ради в Україні в партнерстві з Інститутом вищої освіти НАПН України та Фондацією лідерства у вищій освіті (Leadership Foundation for Higher Education, Велика Британія) за підтримки Міністерства освіти і науки України (2015-2019) .

Тема дисертації затверджена Вченою радою Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (протокол № 10 від 24 червня 2005 року) та узгоджена в бюро Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 5 від 26 вересня 2017 року).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні, розробленні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – науково-методична система професійної підготовки технічних перекладачів в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

Відповідно до мети, об'єкту та предмету визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати стан дослідження проблеми у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії і практиці.

2. Визначити та обґрунтувати сутність і структуру базових понять дослідження, зробити порівняння їхнього змісту в європейському і вітчизняному науково-технічному просторі.

3. Розробити авторську концепцію професійної підготовки технічних перекладачів до роботи в науково-технічній сфері й обґрунтувати концептуальні засади підготовки фахівців з технічного перекладу.

4. Спроекувати динамічну модель підготовки технічних перекладачів до роботи в науково-технічній сфері та обґрунтувати її складові.

5. Розробити систему професійної підготовки технічних перекладачів та обґрунтувати організаційно-методичні умови її ефективної реалізації.

6. Запропонувати структуру та методику побудови змісту спеціальних дисциплін професійної підготовки технічних перекладачів.

7. Визначити критерії, показники й охарактеризувати рівні професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти та розробити систему діагностики результатів підготовки здобувачів вищої освіти.

8. Експериментально перевірити ефективність розробленої системи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти.

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що професійна підготовка технічних перекладачів має бути орієнтованою на формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця технічного перекладацького напрямку, набуття професійного зростання, що забезпечує якість здійснення іншомовної комунікації технічного напрямку. В умовах глобалізації пропонується використання нових технологій для управління процесом формування компетентності студентів з технічного перекладу з позиції системного підходу.

Концепція дослідження. Вивчення стану професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у теорії і практиці педагогіки вищої школи, з одного боку, та рекомендацій і звітів міжнародних організацій ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації), ІМО (Міжнародна морська організація), ІСО (Міжнародна організація зі стандартизації), РЄ (Рада Європи), ENIC/ NARICs (Національний інформаційний центр академічної мобільності) стосовно забезпечення якості підготовки здобувачів вищої освіти – з іншого, дало підстави вважати, що професійна підготовка майбутніх технічних перекладачів у ЗВО, що зводиться до загального вивчення мов, є недостатньою для успішної реалізації завдань комунікації. Комплексний характер фахової діяльності технічних перекладачів обумовлює його багатовекторну професійну підготовку, до складу якої входять філологічні, соціокультурні, психологічні, педагогічні, інформаційні складові. Успішність професійної підготовки технічних перекладачів до рівня конкурентоспроможних фахівців залежить від наявності в них широкого спектра міждисциплінарних знань і міжгалузевих компетентностей.

Виникає потреба в зміні фундаментальних засад професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів, від яких суттєво залежить розвиток суспільства в плані обміну науково-технічним потенціалом, захисту інтелектуальної власності, виконання міждержавних проєктів. Концепція дослідження ґрунтується на розумінні того, що використання освітнього інформаційного середовища має базуватися на системному підході та забезпечувати інтенсифікацію процесу навчання технічних перекладачів, покращення якості фахової компетентності.

Концепція дослідження містить взаємопов'язані концепти, що сприяють реалізації провідної ідеї наукової роботи: *теоретико-методологічний концепт*

підготовки технічних перекладачів базується на обґрунтуванні теоретичних і методологічних засад розвитку фахового професіоналізму технічних перекладачів на базі взаємодії діяльнісного, системного, компетентнісного підходів, що дозволяє процес підготовки технічних перекладачів розглядати з різних поглядів зору: як комплекс завдань, що висуває суспільство перед перекладачем (біологічна соціально-інформаційна система) в умовах реальної професійної комунікації, завдяки якій відбувається баланс між потребами замовника (роботодавця) та виконавця (ЗВО) у загальній системі управління якістю та її забезпеченням; *теоретико-педагогічний концепт* підготовки технічних перекладачів полягає в реалізації загальнонаукових підходів: філософії, психології, соціології (діяльність, мова, комунікація, навички, вміння, обмін інформацією), що дозволяють враховувати в освітньому процесі проблеми фахової майстерності та розкриття сутності і структури наукового феномену “професіоналізм технічного перекладача”; інтегративному підході, що дає можливість усунути суперечності між принципом єдності знань та їх поділом на фундаментальні й спеціальні, між збільшенням обсягу знань та обмеженістю навчального часу, між єдиним напрямом фахової підготовки та різними напрямками наукових знань фахових предметів, і який спрямований на формування системи міждисциплінарних знань, умінь і навичок, що лежать в основі професійної компетентності технічних перекладачів; *технологічний методичний концепт* передбачає розробку експериментальної моделі та методики підготовки технічних перекладачів, репрезентує перевірку ефективності розробленої узагальненої динамічної моделі формування професійної компетентності технічних перекладачів; визначає організаційно-методичні умови та адекватні форми і методи навчання; висвітлює засоби розвитку творчої активності, логічного мислення, дослідницької діяльності студента та стимулювання мотивації до його самостійної і самоосвітньої діяльності; визначає критерії оцінювання ефективності процесу формування компетентності технічних перекладачів; формує рівень професійної компетентності студента та його готовність до професійної перекладацької діяльності.

Загальна гіпотеза дослідження: розвиток професійної підготовки технічного перекладача буде ефективним за умови впровадження розробленої, теоретично обґрунтованої та експериментально перевіреної науково - методичної системи як цілісного системного утворення, що впливає на поетапне підвищення рівня професіоналізму здобувача вищої освіти. Загальна гіпотеза конкретизується в **часткових гіпотезах**, а саме: рівень розвитку професіоналізму технічного перекладача можна суттєво підвищити, якщо:

- методологічне обґрунтування розвитку професіоналізму технічного перекладача базуватиметься на особистісно орієнтованому, діяльнісному, системному, аксіологічному, акмеологічному та синергетичному підходах, що визначають різні взаємозв'язки в дослідженні проблеми та дозволяють розглядати науковий феномен «професіоналізм технічного перекладача» як інтегровану сукупність особистісних і діяльнісних складових;

- упроваджуватиметься науково-методична система розвитку професіоналізму технічного перекладача, що включає:

- а) теоретико-методологічну підсистему (мета, завдання, принципи і компоненти розвитку професіоналізму технічного перекладача);

б) методично-діяльнісну підсистему, що містить функціональні складові, котрі поетапно впливають на розвиток професіоналізму технічного перекладача та реалізуються за дотримання організаційно-педагогічних умов (нормативно-правових, організаційно - управлінських, кадрових, мотиваційних, науково-методичних, інформаційних, матеріально-технічних і фінансово-економічних).

Функціональні складові передбачають організацію діяльності багаторівневої науково-методичної діяльності закладу вищої освіти, проведення моніторингових досліджень динаміки розвитку професіоналізму технічного перекладача, розроблення та впровадження науково-методичного супроводу означеного процесу, формування та реалізацію індивідуальних програм професійно-особистісного розвитку та саморозвитку здобувача вищої освіти.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на базових дослідженнях з філософії, педагогіки та психології професійної освіти; загальній психолого-педагогічній теорії вчення та пізнання, зокрема про взаємозв'язок теорії і практики; на концептуальних положеннях педагогіки і психології щодо ролі комп'ютерно-орієнтованих методів, засобів і форм навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців у вищій школі, на особистісноорієнтованому, системному, інтегративному та професійному підходах до навчання та виховання студентів ЗВО.

Об'єднувальною основою методологічних засад дослідження став принцип взаємного доповнення традиційних і новітніх комп'ютерноорієнтованих засобів навчання під час професійної підготовки технічних перекладачів.

Для розв'язання дослідницьких завдань у дисертації використано комплекс методів: *теоретичні* – аналіз філософської, педагогічної, психологічної, економічної, методичної літератури та інформаційних ресурсів мережі Інтернет, в яких висвітлюються проблеми навчання та формування особистості в процесі професійної підготовки майбутнього фахівця з технічного перекладу; аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду і концептуальних підходів до вивчення цієї проблеми; аналіз можливостей удосконалення організаційних форм, методів і засобів навчання з технічного перекладу, що застосовуються в процесі професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів; *емпіричні* – методи спостереження для виявлення стану проблеми дослідження в педагогічній теорії і практиці професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО; *експериментально-теоретичного рівня* – педагогічний експеримент щодо оцінювання ефективності професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів з поетапним нарощуванням рівня їхньої готовності до професійної перекладацької діяльності; система поетапної тестової оцінки якості компетентності технічних перекладачів, система персонального оцінювання якості технічного перекладу для студентів різних етапів навчання.

Джерельна база дослідження. Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення праць лінгвістів, педагогів, психологів, перекладачів, психолінгвістів із таких питань: сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, Г. Васянович, Н. Замкова, І. Зязюн, В. Кремень); концептуальних ідей міжнародної освіти (Н. Ничкало, Л. Пуховська, О. Сухомлинська, О. Романовський та ін.); мотивації навчання (А. Маркова, С. Рубінштейн та ін.); теорії особистісно-орієнтованого навчання та розвитку особистості майбутнього фахівця в процесі

професійної підготовки (О. Акімова, Г. Балл, А. Коломієць, В. Петрук, В. Рибалка, М. Смільсон, В. Шахов та ін.), професійної підготовки фахівців у вищій школі (В. Заболотний, М. Ковтонюк, М. Корець, О. Пехота, В. Попков та ін.); організації самостійної навчально-пізнавальної роботи студентів (І. Зимня, В. Козаков, М. Солдатенко та ін.); інтеграції знань у професійній підготовці майбутніх фахівців (М. Бєрулава, Р. Гуревич, І. Козловська, В. Максимова та ін.); теоретичних засад формування готовності фахівців до професійної діяльності (І. Герасимова, М. Козяр, О. Семенов, В. Фрицюк та ін.); концептуальних основ інформатизації освіти у вищій школі (А. Гуржій, М. Згуровський, Т. Коваль, Г. Козлакова, І. Роберт та ін.); теоретичних і методологічних основ перекладу (І. Алексєєва, Н. Галєєва, В. Єрмолович, В. Комісаров, А. Крюков, Л. Латишев, З. Львовская, Р. Міньяр-Білоручев, Я. Рецкер, А. Федоров, А. Швейцер); навчанню технічного перекладу (Л. Нєлюбина, О. Мажаєва, М. Макєєва, О. Морозова, Т. Полякова, В. Райцина, Г. Стрєлковський та ін.); загальні проблеми підготовки перекладачів у працях українських і зарубіжних науковців Н. Авшенюк, Л. Вікторова, В. Карабан, Т. Кияк, І. В. Корунєць, Л. Міщенко, А. Огуй, К. Скиба, І. Сойко, Є. Тимченко, О. Турченко, Л. Черноватий, О. Шаблій, J. Albrecht, R. Arntz, H. G. Hönig, J. House, G. Jäger, R. W. Jumpelt, U. Kautz F. G. Königs, A. Neubert, C. Nord, K. Reiß, P. A. Schmitt, M. Snell-Hornby, R. Stolze та ін.; особливостям підготовки фахівців з перекладу за професійним спрямуванням (Н. Васи́лишина, І. Колодій, Н. Макоєд, О. Павлик, Т. Семигінівська, Н. Собо́ль, Ж. Таланова, Л. Тархова, А. Янковець та ін.); професійної підготовки майбутніх фахівців сфери автоматизованого перекладу (Т. Коваль, А. Міщенко, Н. Франчук, Н. Bruderer, E. Delavenay, W. Hutchins, M. Nagao, C. Picken, M. Schwanke, W. Wilss та ін.).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на кафедрах Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (кафедра іноземної філології, кафедра іноземних мов № 2, кафедра іноземної філології і перекладу), у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» (кафедра автоматики та управління в технічних системах), на кафедрі теорії та практики перекладу Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті (кафедра педагогіки та методики початкового навчання, кафедра іноземних мов), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (кафедра іноземних мов), Ніжинському державному педагогічному університеті імені Миколи Гоголя (кафедра німецької мови).

Упродовж усього періоду дослідження автор брав участь в апробації структури тестового оцінювання якості перекладацької діяльності студентів різних курсів Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету, Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Конашевича-Сагайдачного, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, а саме: дисципліни технічного та гуманітарного (німецька мова, англійська мова та переклад) напрямів.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. В роботі сформульовано й науково обґрунтовано теоретичні та методичні основи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів, а саме:

- *уперше* обґрунтовано концептуальні засади професійної підготовки технічних перекладачів у ЗВО, яка охоплює *теоретико-методологічний напрям* (категорії, підходи, умови, теоретичні засади і зміст підготовки технічних перекладачів як соціально-інформаційної системи); *теоретико-педагогічний* (загальнонауковий підхід до практичної діяльності, мова, інженерія, комунікація, обмін інформації) і *технологічний концепти* (критерії оцінювання ефективності процесу підготовки технічних перекладачів, рівнів їхньої професійної компетентності та готовності до професійної перекладацької діяльності);

- *розкрито* сутність та введено до наукового обігу поняття «технічний перекладач»; з'ясовано сутність і структуру базових понять «мова», «переклад», «інженерія» з професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО впродовж усього навчання;

- *здійснено* ретроспективний аналіз методичних і наукових розробок у галузі науково-технічного перекладу вітчизняних і зарубіжних фахівців;

- *обґрунтовано* і розроблено концепцію, структуру динамічної моделі професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО;

- *розроблено* структуру науково-методичної системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів на основі компетентнісного підходу; структуру і зміст навчально-методичного комплексу дисциплін технічного та лінгвістичного циклу для професійної підготовки технічних перекладачів; критерії модульно-рейтингового безперервного контролю з їх показниками, схарактеризовано рівні сформованості знань технічних перекладачів й оцінювання результатів навчання відповідно до європейських стандартів і виконання принципів Болонської декларації;

- *уточнено* зміст термінів «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» у контексті професійної підготовки технічних перекладачів;

- *удосконалено* зміст професійної підготовки технічних перекладачів на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;

- *подальшого розвитку* набули засоби та методи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів на основі використання дробного факторного експерименту.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні: типової та робочих програм з дисциплін технічного, мовного та перекладацького циклу курсів «Практика перекладу з другої іноземної мови науково-технічної літератури», «Автоматизовані технології науково-технічного перекладу», «Комп'ютерний сервіс перекладача», «Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови».

Результати дослідження можна використати в організації освітнього процесу в навчальних посібниках: «Інформаційна технологія перекладу технічно-орієнтованих матеріалів з використанням основних положень теорії конструювання технічних систем» (технічний переклад), «Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови» (мовна підготовка); комп'ютерно-орієнтованої складової навчально-методичного комплексу дисциплін технічного, лінгвістичного та інформаційно-комп'ютерного

циклу з метою підвищення педагогічної майстерності викладачів та професійного самовдосконалення і викладання курсу «Теорія і практика технічного перекладу», а також для проведення подальших теоретичних і практичних досліджень у галузі теорії й методики професійної освіти.

Навчально-методичні матеріали можуть бути використані у ЗВО України перекладацького напрямку під час підготовки майбутніх фахівців спеціальностей “Переклад”, “Технічний переклад”.

Особистий внесок здобувача. Всі висвітлені результати наукового дослідження одержані автором самостійно. В спільних публікаціях авторові належать: дослідження щодо технічного перекладу текстів фахівців водного транспорту [24]; дослідження щодо створення системи контролю даних усного та письмового перекладача [25]; досліджено основні критеріїв оцінювання навичок презентації англійською мовою студентами економічних спеціальностей [57]; обґрунтуване складові фахової компетентності технічних перекладачів [44]; проаналізовано забезпечення для мовної підготовки фахівців морської галузі [56]; досліджено розвіток вищої освіти на прикладі Великої Британії [26]; проаналізовано забезпечення сервісу та податкових відносень в Європейському просторі [2]; запропонована структура формування свідомого ставлення студентів до занять з технічного перекладу в умовах глобалізації [27]; аналіз навчання студентів природничій історії на міжкультурній комунікативній основі [28]; запропонована загальна структура організації науково-дослідної роботи студентів [65].

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати проведеного дослідження доповідалися на науково-практичних конгресах, конференціях і семінарах різного рівня, зокрема:

- *міжнародних* – «Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: проблеми та перспективи» (Київ, 2002, 2003), «Мова і культура» (Київ, 2003), «Болонський процес: трансформація навчального процесу у технологію навчання» (Київ, 2005), «Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі» (Київ, 2005), «Філософія космізму і сучасна авіація» (Київ, 2005), «Професійна підготовка авіаційних спеціалістів в світлі сучасних потреб» (Кіровоград, 2006), «Гуманізм та освіта» (Вінниця, 2006), «Проблеми професійного становлення молоді на основі духовно-моральних цінностей» (Вінниця, 2006), «Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця» (Київ, 2007), «Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: методологія, досвід, перспективи» (Київ, 2007), «Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти» (Ірпінь, 2007), «Інновації у вищій освіті» (Ніжин, 2007), «Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України» (Ялта, 2008), «Полікультурні аспекти іншомовної освіти в контексті євроінтеграції» (Чернігів, 2008), «Розвиток духовності та професіоналізму в умовах глобалізації» (Вінниця, 2008), «Проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму і краєзнавства в закладах освіти» (Переяслав-Хмельницький, 2008), «Міжкультурна комунікація: мова-культура-особистість» (Острогор, 2008), «Развитие творческой личности студента как субъекта профессиональной самоактуализации: проблемы, поиск, тенденции» (Донецьк, 2009), «1020-річчя історії шкільної освіти в Україні: традиції, сучасність і перспективи» (Київ, 2009), «Актуальные вопросы высшего профессионального образования» (Донецьк, 2009), «Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої

професійної діяльності» (Мелітополь, 2010), «Проблеми відродження духовності в умовах глобальної кризи» (Ірпінь, 2010), «Управління в освіті» (Львів, 2011), «Актуальні проблеми підготовки командних кадрів торговельного флоту» (Київ, 2011), «Інноваційні технології у професійному розвитку педагогічних працівників та керівників закладів освіти» (Біла Церква, 2012), «Развитие человеческого потенциала системы высшего образования : проблемы и пути решения» (Биробиджан 2013), «Концепції викладання іноземної мови у світлі сучасних вимог» (Київ, 2014), «Формула компетентності сучасного перекладача» (Київ, 2015), «Сучасні інформаційні та іноваційні технології на транспорті MSNTT-2015» (Херсон, 2015), «Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень європейської дидактики вищої школи» (Київ, 2017), « Німецька мова та культура у Бесарабії, Добруші та узбережжя Чорного моря» (Констанца, 2019), «Актуальні проблеми психології та педагогіки» (Харків, 2019), «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики» (Харків, 2019) «Modern educational sace: the transformation of national models in terms of integration» (Leipzig, 2019), XIII. International turkic art, history and folklore congress/ art activities «turkey-ukraine relations» (Kiyv, 2019), «Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень сучасної науки» (Київ, 2020);

- *усеукраїнських* – «Всебічний розвиток особистості студента» (Ірпінь, 2001), «Актуальні проблеми філології» (Дніпропетровськ, 2003), «Гуманітарна освіта в профільних вищих навчальних закладах: проблеми і перспективи» (Київ, 2005), «Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: методологія, досвід, перспективи» (Київ, 2005), «Сучасні засоби навчання іноземних мов» (Ніжин, 2005), «Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця» (Київ, 2006), «Полікультуротворча діяльність» (Київ, 2006), «Проблеми освіти в суспільстві ноосферної епохи (Освіта сталого розвитку)» (Київ, 2007), «Професійна підготовка вчителів в умовах впровадження кредитно-модульної системи» (Київ, 2007), «Психолого- педагогічні проблеми освіти і виховання в умовах глобалізації та інтеграції освітніх процесів» (Київ, 2007), «Проблеми формування фахівців у вищих навчальних закладах України в XXI столітті» (Київ, 2008), «Теоретичні та методологічні проблеми дослідження іноземних мов» (Київ, 2008), «Інформаційні технології в системі підготовки фахівців у вищій школі» (Київ, 2008), «Організаційно-педагогічні умови управління виховним процесом у підготовці майбутніх педагогів: інноваційний досвід освіти, проблеми, традиції та перспективи» (Переяслав-Хмельницький, 2009), VII Всеукраїнська конференція з міжнародною участю «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 2010), «Педагогічна компаративістика-2012: аспект обдарованості (трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст)» (Київ, 2012), «Сучасні комунікативні методи навчання англійської мови» (Житомир, 2014), «Актуальні проблеми комунікативної та професійної компетенції: мовний та соціокультурний аспекти» (Полтава, 2014), «Оптимізація процесу навчання іноземних мов у закладах освіти гуманітарного та технічного напрямків» (Рівне 2015), «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» (Одеса, 2019), на наукових конференціях, науково-методичних семінарах: кафедр педагогіки та іноземної філології Національного авіаційного університету, на наукових конференціях, науково-методичних семінарах кафедри теорії та перекладу Відкритого міжнародного

університету “Україна”, кафедри англійської мови професійного спрямування Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Конашевича-Сагайдачного, кафедри зарубіжної філології інституту філології та журналістики Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, кафедри іноземних мов факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Результати дослідження **одержали позитивну** рецензію з боку дипломованого технічного перекладача з 1988 р., члена Співки перекладачів Північної Німеччини пані Ірини Берндт, м. Гамбург (Німеччина) (довідка від 19.10.2015 р.); позитивний відгук від кафедри теорії і практики перекладу з німецької мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка (03.12.2015 р.).

Матеріали роботи обговорювалися та одержали схвалення на семінарах: «Telekom-Management für Mittel-und Osteuropa» (Deutsche Bundespost Telekom, Generaldirektion, Німеччина, Берлін, 1992); «Wirtschaftsdeutsch für ausgebildete Dolmetscher und Dolmetscherausbilder» (Посольство Німеччини, Київ, 1994); «Führungstraining für das Management mittelständiger technologieorientierter Unternehmen in der Ukraine» (Німеччина, Дрезден, 1993) і в літніх школах «Qualitätsmanagement und Qualitätssicherung» (Technische Universität Wien 1994-1995 pp.).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (довідка № 3 від 20.11.2019 р.), Державного університету «Житомирська політехніка» (довідка № 10 від 27.10.2020 р.), Національного університету «Чернігівська політехніка» (довідка №11 від 07.02.2020 р.); Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 6 від 29.01.2021 р.), Митного агенства «ПОТОК» (довідка № 124-СП від 10.12.2015 р.), Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського (довідка №26 від 30.06.2020 р.), Київського міжнародного університету (довідка №3 від 15.10.2020 р.), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 044/24-26 від 24.02.2021 р.), Полтавського університету економіки і торгівлі (довідка № 7 від 12.02.2021 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено в 71 науковій праці, з яких: 2 монографії, 21 стаття – у наукових фахових виданнях України та 5 – в іноземних наукових періодичних виданнях, 26 праць апробаційного характеру, 3 праці, що додатково відображають наукові результати дисертації, 4 навчальні програми, 10 навчальних посібників і методичних матеріалів.

Кандидатська дисертація на тему: «Методи та прилади діагностики електрорадіоелементів за ефектами нелінійності» за спеціальністю 05.11.13 – прилади та методи контролю природного середовища, речовин, матеріалів і виробів захищена у 1991 року у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторського дослідження не використано.

Структура дисертації та її обсяг зумовлені логікою наукового дослідження. Робота складається зі вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, загальних

висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи - 586 сторінок, серед них 353 сторінок основного тексту, 16 рис., 9 табл. на окремих аркушах, список використаних джерел з 408 найменувань на 43 стор., 11 додатків на 165 стор.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність роботи; визначено мету, об'єкт, предмет, загальну та часткові гіпотези, методи дослідження; розкрито наукову новизну, завдання, теоретичне і практичне значення дослідження; сформульовано концепцію; представлено відомості про впровадження й апробацію результатів дослідження на наукових конференціях і в публікаціях за темою дисертації, структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Теорія і практика професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»** – проаналізовано базові поняття дослідження; надано опис поняття технічних перекладачів, розкрито тенденції розвитку професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів; сутність професійної гуманітарно-технічної діяльності майбутніх технічних перекладачів в умовах інформатизації сфери перекладу; здійснено аналіз сучасного стану та проблеми професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО України; обґрунтовано вплив сучасних соціально-економічних реалій на необхідність підготовки технічних перекладачів; висвітлено особливості професійно-педагогічної підготовки в університеті непедагогічного профілю і пошуки шляхів її вдосконалення щодо розгортання формування творчого фахового потенціалу на підставі досліджень педагогічної підготовки викладачів профільних дисциплін з теорії технічних систем та інженерії, теорії і практики технічного перекладу.

На основі теоретичного ретроспективного аналізу психолого-педагогічної літератури й інформаційних ресурсів мережі Інтернет проаналізовано базові поняття дослідження таким чином, що їх можна поділити на групи:

- *інженерії* – поняття щодо загального опису технічного напрямку, технічних систем і пристроїв, елементів технічних систем та їх перетворень; поняття загальної теорії технічних систем, поняття загальної та фахової інженерії;

- *мовної підготовки* – поняття, що характеризуються загальним, спеціальним і спеціалізованим напрямками перекладу професійної підготовки технічних перекладачів у процесі обробки інформації;

- *перекладацької підготовки* – поняття, що розкривають особливості професійної компетентності майбутніх технічних перекладачів у ЗВО.

Поняття першої групи розглядаються в науковій літературі переважно в контексті таких дефініцій: «техніка», «технічна освіта», «система перетворень у технічних системах», «технічний процес як елемент системи перетворень»; «технічна система як елемент системи перетворень»; «призначення технічних систем», «призначення структур технічних систем», «властивості й оцінювання технічних систем», «виникнення й розвиток технічних систем», «еволюція технічних систем», «систематика, класи, типи й види технічних систем».

З'ясовано, що теорія технічних систем ґрунтується на низці наукових дисциплін, кількість яких зростає з появою нових систем і встановленням взаємовідносин між

ними. При цьому вона утворює деякі рамки й надає порядок у багатьох інженерних дисциплінах, пов'язаних з конструюванням, виготовленням, випробуванням, збутом, зберіганням, транспортуванням, запровадженням у дію ліквідації або утилізації технічних систем.

Установлено, що теорія технічних систем виявляє закономірності, що справедливі для всіх об'єктів техніки. Вона сприяє перенесенню професійного досвіду з однієї галузі знань в інші завдяки можливості перенесення системних категорій (переклад об'єктів техніки). Об'єднання всіх об'єктів техніки в класи технічної системи дозволяє для технічних перекладачів розробити підхід до інженерної діяльності, не пов'язаний з конкретним об'єктом техніки, що може бути застосований у всіх спеціальних галузях.

Поняття другої групи розглядаються в науковій літературі переважно до контексту таких дефініцій: загальний переклад, знання рідної мови, знання кількох іноземних мов. Щоб якісно перекладати і ефективно викладати технічний переклад, знання двох мов недостатньо. Крім того, необхідно знати закони технічного перекладу, визначати його труднощі і природні суперечки, чітко уявляти вимоги до суспільства та до перекладу і перекладача.

Переклад з однієї мови на іншу – це складний процес розумової діяльності людини. Перекласти – це означає адекватно відтворити таке поняття, виражене засобами однієї мови, за допомогою засобів іншої мови; відтворити оригінал з урахуванням взаємодії змісту і форми. У нових системах підходу до вивчення іноземних мов відбувається постійний пошук шляхів удосконалення систем навчання. Підвищення інтересу до вивчення іноземних мов викликане розширенням міжнародних контактів та інтеграцією країн у європейське співтовариство.

Діяльність технічних перекладачів неможлива без знань лінгвокраїнознавства країн перекладу. Вивчаючи, наприклад, німецьку мову як другу іноземну в курсі лінгвокраїнознавства щодо формування професійної готовності майбутніх технічних перекладачів, студенти, зазвичай, прагнуть, насамперед, опанувати ще один спосіб участі в мовній комунікації. Це дає приклад розумного застосування послідовного комунікативного втілення курсу на якіснішому рівні знань, умінь і навичок для майбутнього технічного перекладача.

Освітня і перекладацька діяльність на прикладі перекладача, художника та етнографа Вільгельма Кізеветтера за результатами експедиції до Криму полягала в тому, щоб передати свої знання та винаходи суспільству у формі доповідей, картин, текстів, книг і скульптур. Цей дидактичний аспект був загалом характерний для жанрового мистецтва, котре в XIX столітті здобуло популярність в європейській громадськості. Одночасно були розглянуті предметні картини, засновані на особистому досвіді мандрівника, перекладача та художника.

Дослідження Ф. Штарка розкривають, що міжрегіональним засобом спілкування в Європі є чотири рівнозначних мови, сюди входить англійська, німецька, французька та російська мови. Тут у належній формі висловлюються питання взаємодії мови і культури, а також взаємовплив головних європейських мов. Факти мовного розвитку розглядаються як історичні свідчення. Автор міркує про роль німецької мови в сучасному світовому просторі, про її функцію як мови європейського спілкування, а це становить інтерес для тих, хто займається питаннями історії

культури і суспільства, європейськими контактами, для студентів перекладачів гуманітарного і технічного профілю. Становлення концепції лінгвокраїнознавства є невід'ємною частиною діяльності Міжнародних установ, інститутів, зокрема: Гете-Інституту у Києві, Французького культурного центру, Австрійської бібліотеки, Посольства Німеччини, Австрії, Швейцарії, Дипломатичні місії Люксембургу, бібліотеки посольства США.

Досліджено, що лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови – це значний аспект формування професійної готовності технічних перекладачів у методиці викладання іноземних мов для подальшої професійної діяльності. Це стосується термінів, що використовуються в перекладацькій діяльності. Термін – це належність спеціального, наприклад, наукового, технічного, промислового напрямку мови, засіб означення чи номінації спеціальних понять і предметів науки і техніки. Оскільки термін належить не загальній мові, а групі мов, його семантика відносно відкрита для свідомих, цілеспрямованих, регулюючих модифікацій. Тому вчені лінгводидактичного напрямку мають рацію використовувати терміни технічного напрямку в тій чи іншій формі. Якщо слова загальної мови і в плані зовнішньої форми, і в плані змісту обов'язкові для кожного члена культурно-мовної спільноти і єдині, то технічні терміни можуть формуватися й змінюватися. Зазвичай група виділяє зі свого середовища лідерів, наприклад, видатних учених, винахідників, майстрів, визнаних учених-засновників шкіл, і вони роблять свій значний внесок у термінологічну галузь технічного напрямку.

Поняття третьої групи аналізуються в науковій літературі в контексті таких основних дефініцій: «технічний переклад», «технічний перекладач», «технічний текст як метод вивчення», «перекладацька діяльність технічного перекладача», «технологія перекладу інформації з фахових текстів», «науково-технічний переклад».

Поняття «технічний перекладач» визначено як інтегральна системна характеристика. Воно з'явилося як нова професія з початку 80-х років XX століття, що має справу з науково-технічними перекладами: «вузькоспеціалізований перекладач» або «технічний перекладач» як посередник з обміну науково-технічною інформацією. Оволодіння навичками науково-технічного перекладу відбувається з різною швидкістю навчання і залежить від рівня і характеру підготовки студента.

З'ясовано особливості початкової перекладацької діяльності студентів:

- у студентів, які мають достатню мовну підготовку, але не володіють необхідними знаннями у відповідній галузі науки і техніки, основні труднощі в технічному перекладі будуть пов'язані з розумінням тих частин тексту, що є вузькоспеціальними технічними питаннями. Значну складність для них має також переклад спеціальних науково-технічних термінів;

- у студентів, які мають належну технічну підготовку, але в недостатньому обсязі володіють іноземною мовою, основні труднощі в розумінні змісту науково-технічного напрямку будуть пов'язані, насамперед, з явищами мовного порядку. Це має потребу зі встановлення зв'язків між окремими технічними термінами у наданні розуміння до мовних конструкцій, вибору потрібного варіанту їх перекладу, з умінням добирати потрібне слово у словнику тощо.

Сучасний процес перекладу науково-технічної інформації є своєрідною мовною діяльністю, спрямованою на найбільш повне відтворення іншою мовою змісту і форми тексту іноземною мовою.

Обґрунтовано, що фахова комунікація технічних перекладачів неможлива без галузевої термінології, створення, систематизації та стандартизації галузевих термінів і терміносистем, оскільки доводиться враховувати межу застосованості й якісний термін кожного виразу цієї наукової або спеціальної галузі – механіка, теплотехніка, електротехніка, електроніка тощо. Термінологічні труднощі ще більш посилюються в словах з особливим значенням понять у різних мовах. Так, наприклад, німецький термін Technik (техніка) не збігається з англійським technique (методика, технічний прийом, устаткування), а німецьке слово Konstrukteur (конструктор, будівник, творець) не адекватне відповідному англійському designer (конструктор, проектувальник, художник).

Використовуючи різні критерії для практичної діяльності технічних перекладачів, можна створити опис технічних систем за: а) положенням системи в ієрархії: надсистема, система, підсистема; б) зв'язками з оточенням: відкриті та замкнуті; в) змінами стану: динамічні та статичні; г) характером функціонування: детерміновані та стохастичні; д) типом елементів - конкретні та абстрактні; е) походженням системи - природні та штучні; ж) характером залежності виходів – комбінаторні та секвентивні; з) ступенем складності структури - гранично складні, дуже складні, складні, прості; і) виглядом елементів - системи типу “об’єкт” та системи типу “процес”.

У другому розділі – **«Концептуальні засади підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти як наукова проблема»** – проаналізовано проблеми професійної підготовки технічних перекладачів у країнах Європейського Союзу; з’ясовано сутність і структуру базових понять дослідження й уточнено зміст термінів «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність» технічних перекладачів.

В основі менеджменту формування професійної компетентності технічних перекладачів необхідно за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (ЗЄР) планувати організацію роботи на базі компетентнісного підходу, а також за рамковими програмами мовної системи освіти в працях зарубіжних науковців (Гете-Інститут у Києві). Щоб підготувати нове покоління перекладачів, треба звернути увагу на всі ці рекомендації та програми. Така система освіти дає можливість сприяти підвищенню конкурентоспроможності фахівців на ринку праці та скороченню безробіття за рахунок підготовки гнучкої та кваліфікованої робочої сили.

Аналіз закордонних систем підготовки фахівців дає суттєві ознаки того, що, з одного боку країни Європи та США мають високий рівень безробіття серед корінного населення, а з іншого боку, – ці країни відчувають нестачу у висококваліфікованих фахівцях і змушені їх “імпортувати” з інших країн, таких, як Китай, Індія, Україна, Білорусь та ін. Сутність цього явища полягає у тому, що:

- наявна система професійної освіти та підвищення кваліфікації готує вузькопрофільних фахівців, сфера діяльності яких обмежена, тому їм буде важко знайти нову роботу, якщо робітник звільняється з попередньої. У роботі доведено, що компетентнісний підхід до формування змісту освіти суперсучасного фахівця

дозволить зробити його універсальнішим, розширить сферу його діяльності та підвищить конкурентоспроможність на ринку праці;

- нова система має чіткіший напрям на підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг, є привабливішою для студентів-іноземців з інших країн. Добре відомо, що освітній бізнес у деяких країнах є дуже прибутковим, а США заробляють мільярди доларів щорічно на іноземних студентах.

Базові компетентності, які досліджував науковець З. Зеєр, є багатофункціональними, надпредметними та міждисциплінарними. До базових компетентностей можна віднести: загальнонаукові, соціальні, економічні, інформаційні, політехнічні та спеціальні. Компетенції, на відміну від компетентностей, передбачають здатність людини реалізовувати на практиці свою компетентність.

Нині в Україні проблема професійної компетентності розглядається в контексті безперервної професійної освіти фахівців різного профілю. Тому проблемі компетентності фахівців різних сфер діяльності присвячували свої праці провідні вітчизняні та закордонні науковці: В. Андрущенко, А. Біляєва, А. Гудманян, Р. Гуревич, І. Зязюн, М. Згуровський, О. Ковтун, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Максименко, О. Ловиков, В. Олійник, О. Петрашук, В. Петрук, З. Підручна, С. Сисоєва, Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, М. Холодна, А. Хуторський, О. Шупта та ін.

Вирішення проблеми підготовки технічних перекладачів ускладнюється тим, що в педагогіці багато понять мають спільні ознаки технічної термінології і тому їх важко розрізнити. Як бачимо, нині не існує чіткого розмежування в трактуванні термінів «компетенція» та «компетентність» для технічних перекладачів. У одних дослідників визначення цих понять дуже схожі, в інших – відрізняються. Тому запропоновано використання структури професійної компетентності технічних перекладачів.

Поняття «компетенція» технічних перекладачів включає комплекс набутих знань, умінь та якостей особистості, що дозволяють їй вирішувати конкретні вузько спрямовані проблеми, котрі виникають у соціальній і професійній сферах перекладацької діяльності технічних перекладачів.

Поняття «компетентність» технічних перекладачів визначається вмінням гармонійно поєднувати знання, вміння та здібності особистості з досвідом практичного використання і здатність направляти їх на успішну діяльність у різних сферах життя.

Отже, можна зробити висновок, що під поняттям «професійна компетентність технічних перекладачів» розуміють інтегральну якість особистості студента, яка проявляється у загальній здатності й готовності до виконання на високому рівні професійної діяльності в певній сфері перекладу технічного напрямку, здатності нести професійну відповідальність за результати цієї діяльності, здатності постійно підвищувати рівень своєї професійної діяльності.

Обґрунтовано, що в процесі формування спеціальної складової перекладацької компетенції для технічних перекладачів першорядне значення має знання предмету і володіння фаховою термінологією. Технічний перекладач повинен бути постійно готовий сприйняти новий технічний термін, адекватно оцінити його правильність і застосованість у різних контекстах. Термінологія для перекладачів відіграє в

технічному перекладі найважливішу роль, тому її дослідження – один із напрямів перекладацької науки.

У третьому розділі – **«Система підготовки фахівців з технічного перекладу у закладах вищої освіти»** – визначено структурну схему науково-методичної системи професійної підготовки технічних перекладачів на основі компетентнісного підходу; обґрунтовано розвиток функцій творчої активності, логічного мислення, дослідницької активності здобувача освіти перекладацького напрямку, стимулювання його мотивації до самостійної та самоосвітньої діяльності.

Професійна підготовка технічних перекладачів у ЗВО здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень (доктор філософії); науковий рівень (доктор наук).

Розробка нових технологічних процесів перекладацької діяльності потребує нових методів експрес-перекладу для технічних перекладачів, тому розробляється сучасна методична база та засади, що потребують нових методик навчання технічного перекладу, а це, у свою чергу, збільшує продуктивність та зменшує час його проведення. Водночас відбувається швидке старіння знань, набутих технічними перекладачами під час навчання, тому проблема підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців з технічного перекладу є вкрай важливою і актуальною.

Доведено, що система підготовки фахівців з технічного перекладу має у своїй основі компетентністний підхід, у якому діють основні її функції: навчально-пізнавальна, інноваційно-діяльнісна, науково-дослідна і виховно-мотиваційна.

Перша, навчально-пізнавальна функція системи підготовки технічних перекладачів, реалізується завдяки освітньому процесу, що має свої особливості на різних етапах підготовки технічних перекладачів. Він у своєму складі має: соціально-гуманітарні дисципліни, мовознавчі дисципліни, лінгвокраїнознавство, термінологію технічного перекладу, інженерію, технологію технічного перекладу. Друга, інноваційно-діяльнісна функція системи підготовки технічних перекладачів реалізується через розвиток творчої активності та логічного мислення студентів. Процес стимулювання і розвитку творчого мислення студентів активізує інноваційну складову їх діяльності та відіграє важливу роль у формуванні їхньої професійної компетентності. Третя, науково-дослідна функція системи, пов'язана з розвитком дослідницької активності студентів через реалізацію в навчальному процесі навчально-дослідної роботи та залучення їх до науково-дослідної діяльності з технічного перекладу. Четверта, діагностико-мотиваційна, функція системи оцінювання впливу знань, умінь і навичок спрямована на формування необхідних компетенцій та ефективності процесу формування професійної компетентності технічних перекладачів. Означена функція також виявляє себе у стимулюванні мотивації майбутніх технічних перекладачів до самостійної та самоосвітньої діяльності через активізацію їхньої розумової діяльності в усіх формах навчального процесу і стимулює інтерес до навчання.

Формування мотиваційного компонента культури професійної компетенції технічного перекладу здійснюється з використанням мовленнєвого дизайну (за І. Шехтером), що передбачає використання інтерактивних методів навчання.

У четвертому розділі – «**Концептуально-теоретичні засади підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти**» – розглянуто: 1) компонентно-блокову структуру моделі підготовки технічних перекладачів; 2) модель формування соціально-професійної компетентності під час підготовки фахівців з технічного перекладу; 3) компетентно-блокову структуру узагальненої динамічної моделі підготовки фахівців технічного перекладу; 4) методологічні засади формування змісту фахових дисциплін системної інженерії.

Як було показано в попередньому розділі, модель реалізує основні функції системи підготовки фахівців, а саме: навчально-пізнавальну, інноваційно-діяльнісну, науково-дослідну і діагностико-мотиваційну функції.

Пропонується модель з п'яти основних блоків, до її складу входять: цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-результативний, забезпечення навчального процесу. Усі блоки поєднані загальними зв'язками, що коригує їх функціонування (рис. 1).

Перший блок включає основні цілі, завдання дослідження, надбання компетентності для підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО відповідно до вимог, що висуваються нині. *Другий блок* – змістовий, вміщує елементи формування компетенції майбутніх технічних перекладачів, функціональних компетентностей і компетентності професійного спрямування технічних перекладачів, що поєднуються між собою міжпредметними зв'язками. Загальним елементом у цьому блоці виступає професійна компетентність з її інтегративними складниками – компетенціями та функціональними компетентностями.

До третього – операційно-діяльнісного блоку – входять такі компоненти, як структурно-логічна схема підготовки технічних перекладачів, навчальні плани та навчальні програми дисциплін. У цьому блоці відбувається розробка та планування змістової частини навчання технічних перекладачів на базі компетентнісного підходу, а саме: розробка структурно-логічної схеми (СЛС), складання навчальних планів підготовки фахівців з технічного перекладу і програм навчальних дисциплін.

Четвертий - контрольно-результативний блок – об'єднує систему оцінювання якості результатів навчання, засоби контролю педагогом і самоконтролю студентами, встановлення відповідності підготовки технічних перекладачів поставленій меті, корекцію процесу навчання та виявлення причин їх можливої невідповідності і завдання з корекції набутих ознак.

Остання частина моделі – це блок забезпечення процесу навчання технічних перекладачів. Він містить комплекс матеріально-технічного, кадрового забезпечення та підвищення кваліфікації викладачів, створення сприятливих психолого-педагогічних умов процесу навчання технічних перекладачів.

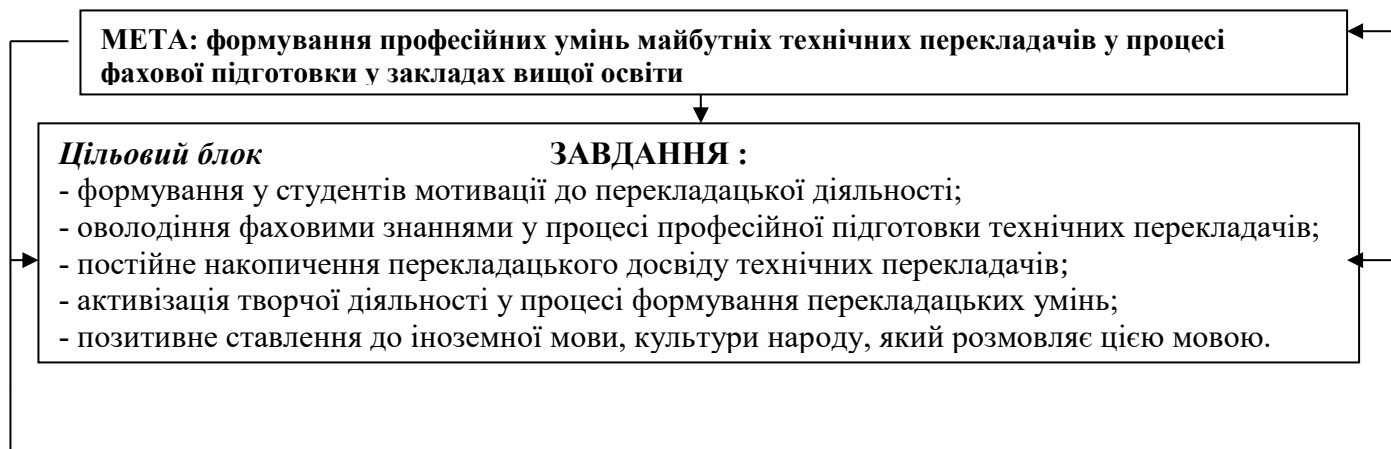




Рис. 1. Компетентнісно-блокова структура моделі формування майбутніх технічних перекладачів

Формування компетентності технічних перекладачів доцільно здійснювати на основі наскрізної програми практичної підготовки. Під час розробки наскрізної програми враховувалося, що її зміст визначається моделлю технічних перекладачів певного профілю, освітньо-професійною програмою та навчальним планом; особливості того чи іншого виду практики залежать від специфіки завдань навчально-практичної діяльності студента; зв'язок між видами практик має передбачати наступність навчальної діяльності щодо формування умінь і навичок у загальному

процесі становлення технічних перекладачів. Практика розглядається нами як послідовна, навчальна, професійно-спрямована діяльність студента, у процесі якої реалізуються теоретичні знання, навички і вміння, набувається досвід практичної роботи відповідно до кваліфікаційного рівня підготовки і надається можливість для вияву професійно важливих якостей і поліпшення психодинамічних характеристик технічних перекладачів.

Установлено, що оцінювання рівня компетенцій технічних перекладачів є новим багатофакторним завданням, розв'язання якого можливе шляхом застосування експертних методів прийняття рішень. Для його здійснення організується спостереження експертів за виконанням випускниками складних комплексних дій, тестів під час державного іспиту для фахового рівня «бакалавр», що повною мірою розкривають особливості їхньої майбутньої професійної діяльності та за захистом дипломних проєктів для фахового рівня «магістр». До складу експертів запрошуються висококваліфіковані фахівці з технічного перекладу.

Перекладацькі практики технічних перекладачів є важливим елементом освітнього процесу в навчальному закладі. Мета проведення перекладацької практики – знайомство студента з його майбутньою перекладацькою роботою, закріплення знань, котрі він одержав з теоретичного курсу. Переддипломна практика є останнім етапом підготовки студента. На цьому етапі здійснюється виявлення рівня розвитку творчого потенціалу студента, визначення ступеня його готовності до творчої перекладацької діяльності. Та установа, що дає для студента цей етап підготовки, вважається потенційним роботодавцем для цього фахівця.

У формуванні професійної компетентності технічних перекладачів значну роль відіграє розвиток дослідницької активності студента. Запропонована модель компонентно-блокової структури узагальненої динамічної моделі підготовки технічних перекладачів на базі компетентнісного підходу реалізує його дослідницьку активність через такі складові освітнього процесу, як виконання тестів, комп'ютерних практикумів, курсових і дипломних робіт, участь у конференціях.

Розроблена науково-методична система підготовки технічних перекладачів на базі компетентнісного підходу є певною сукупністю елементів, що не тільки взаємодіють між собою, а й активно впливають один на іншого та утворюють єдине ціле.

У п'ятому розділі – **«Технологія впровадження узагальненої динамічної моделі підготовки фахівців з технічного перекладу у закладах вищої освіти»** – розглянуто комплексну технологію впровадження моделі підготовки фахівців з технічного перекладу на компетентнісній основі; формування компетентності майбутніх технічних перекладачів у процесі вивчення фахової дисципліни (на прикладі навчальної дисципліни «Використання комп'ютерних програм для технічного перекладу»).

Виконання студентами курсових проєктів і курсових робіт забезпечує подальший розвиток креативного рівня творчої діяльності майбутнього технічного перекладача. Це є можливим, коли студент одержує не стандартне завдання, а реальну проблему, розв'язання якої потребує творчого, нестандартного підходу. На 4-му курсі студенти виконують курсові проєкти з дисципліни «Автоматизований технічний переклад», для виконання якого майбутньому технічному перекладачу необхідно продемонструвати вміння самостійно здобувати корисну інформацію наукового

характеру та самостійно її опрацьовувати. Як бачимо, зазначені компоненти технології впровадження динамічної моделі тісно пов'язані між собою і можуть формуватися і проявлятися одночасно.

Доведено, що дуже важливим елементом розвитку творчого мислення студента є подолання чинників, що блокують творчу активність і притаманні майже кожному студентові. Подоланню цих чинників сприяє активна участь і доповіді студентів у семінарах, дискусіях, науково-практичних конференціях. Тому студенти впродовж навчального року виступали з доповідями та брали участь в обговоренні запропонованих тем на семінарських заняттях і науково-практичних конференціях та засіданнях гуртків. Участь у конференціях дає можливість студенту подолати страх публічних виступів, набутти впевненості у своїх уміннях.

В основі технологій упровадження моделі підготовки технічних перекладачів полягає творче і логічне мислення, дослідницька і самоосвітня робота. Упровадження узагальненої динамічної моделі здійснюється за допомогою технологій розвитку в майбутніх фахівців творчої активності, логічного мислення, дослідницької активності та стимулювання самостійної і самоосвітньої діяльності студентів у певній сфері реалізації. Ця сфера включає теоретичне навчання, лабораторно-практичне навчання, виробничу практику, самостійну та самоосвітню діяльність здобувача вищої освіти.

У шостому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності системи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти»** – запропоновано алгоритм системи систематизованого конспектування (СИСКОН) для оцінки якості майбутніх технічних перекладачів, представлено дослідження оцінки якості навчального-освітнього середовища на основі системного підходу, запропоновано критерії оцінювання компетенції технічних перекладачів і вибір, запропоновано критерії компетенції авторського технічного перекладу перекладачів упродовж усього часу навчання.

Наявні системи оцінювання технічного перекладу так чи інакше враховують три типи помилок: А) – I типу (втрата або викривлення суттєвої інформації - 1 штрафний бал (ШБ)), Б) – II типу (що за певних обставин можуть змінити зміст оригіналу - 0,5 (ШБ)), С) – III типу (що несуттєво змінює зміст оригіналу - 0,1 (ШБ)).

Для кожної оцінки розробляється максимально допустима сума ШБ: «відмінно» – не більше 1,5; «добре» – від 1,6 до 3; «задовільно» – від 3,1 до 5.

Для знаходження за результатами експерименту вихідної величини, на яку можуть впливати кількість важливих керованих факторів (аспекти інженерії, мовна підготовка, фаховий апарат теорії та практики технічного перекладу), що дає можливість за допомогою зворотного зв'язку здійснювати коригування та управління процесом підготовки здобувачів вищої освіти, використовують моделі регресійного аналізу. Раніше це стосувалося простішого кінцевого результату – задовільно-незадовільно. В активному експерименті фіксується вплив численних факторів на якість підготовки технічних перекладачів, а це дає можливість здійснювати оцінювання якості та керування надалі якістю формування фахової компетентності технічних перекладачів за відповідними факторами.

Крім помилок технічного перекладу за штрафними балами існують такі чинники помилок, як: точність перекладу (спотворення змісту, вільний переклад, помилки термінології), відповідність (орфографія, морфологія, синтаксис, помилки),

розуміння (лексика, мова), стиль технічного напряму, логічність перекладу.

Головна вимога в технічному перекладі – це якісний і чіткий виклад, опис, логічність та інформативність пояснення фактів. В активному експерименті фіксується вплив численних факторів (технічні терміни, граматики мови перекладу, стилістика технічного перекладу) .

На прикладі німецької мови чинниками можуть бути змінні граматичні терміни, що суттєво впливають на вихідну величину експерименту, наприклад, Der Artikel, Das Futur, Das Rezipropronomen, Der Akkusativ, Das Reflexivpronomen, Das Plusquamperfekt, Das Interrogativpronomen, Das Tempus тощо.

Замість повного факторного експерименту (ПФЕ), у результаті якого всі незалежні змінні варіюються на всіх обраних рівнях (а це дорівнює 77 факторів), нами було запропоновано використовувати дробовий факторний експеримент. Активний дробовий експеримент, на відміну від пасивного, полягає не в простому фіксуванні вхідних і вихідних величин, а в активному впливі на об'єкт за заздалегідь обраним планом. План дробового факторного експерименту (ДФЕ) передбачав обмежену кількість чинників і умов проведення дослідження ($N = 10$).

Багато є ситуацій у повсякденній роботі під час збирання точної інформації для будь-яких цілей, а це автоматично треба застосовувати деякі статистичні методи (наприклад, ПФЕ, ДФЕ), щоб ефективно використати для одержання даних як підставу не тільки для забезпечення якості процесу навчання, а й управління процесом навчання, надання правильних висновків і рішень.

Експериментальна перевірка ефективності професійної підготовки технічних перекладачів здійснювалась у три етапи: утворення контрольних (КГ), експериментальних груп (ЕГ), виявлення рівнів сформованості компетентності в майбутніх технічних перекладачів в умовах традиційного процесу професійної підготовки (за Ф1-Ф10), створення професійного освітнього середовища, здійснення цілеспрямованого впливу на студентів ЕГ (моделювально-формульвальний етап); аналіз результатів експериментальної перевірки; розроблення прогностичних рекомендацій щодо впровадження системи формування та розвитку професійної компетентності, що відображають загальну логіку пошуку і підпорядковані загальній меті педагогічного експерименту.

Експериментальна перевірка ефекта системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів здійснювалась в процесі констатувального та формульвального етапів педагогічного експерименту за результатами аналізу динаміки рівнів знань граматики і лексики (високого, достатнього, середнього, низького) за визначеними критеріями, що були включені до експерименту. Ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у ЗВО підтверджується результатами факторного аналізу. Наприкінці педагогічного експерименту спостерігалися якісні зміни за всіма досліджуваними показниками структури готовності в магістрантів експериментальної групи.

На узагальнювально-підсумковому етапі експериментальної перевірки результативності ефективності системи професійної підготовки технічних перекладачів встановлено істотні зміни в рівневій диференціації студентів ЕГ порівняно зі студентами з КГ за рівнем Ф1-Ф10 компонентами. Про динаміку рівнів

сформованості професійної компетентності технічних перекладачів свідчать дані, представлені нижче на відповідних діаграмах (Рис. 2, Рис. 3).

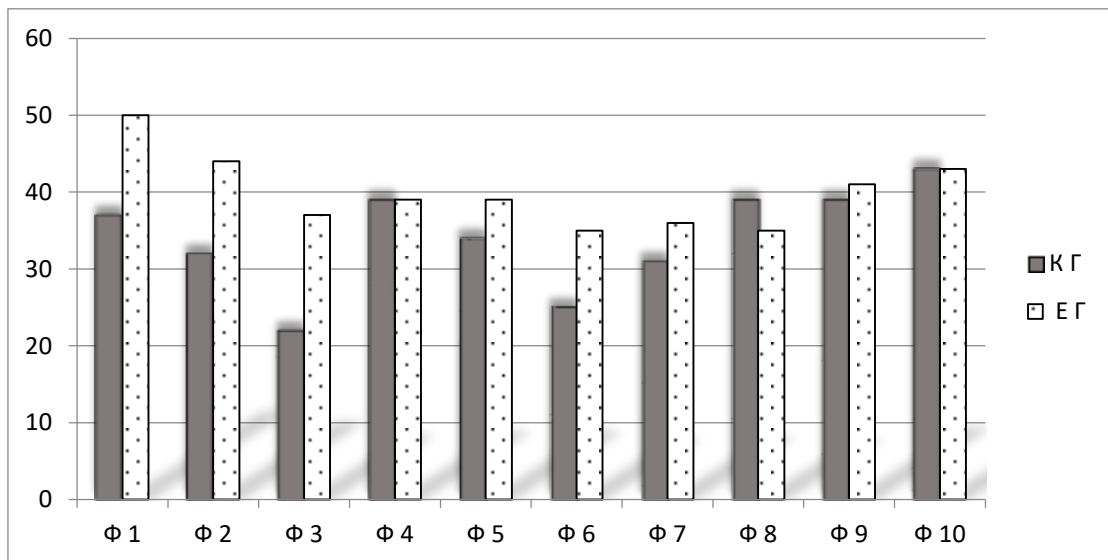


Рис.2. Динаміка сформованості професійної компетентності технічних перекладачів на початку дробового факторного експерименту (Φ1-Φ10)

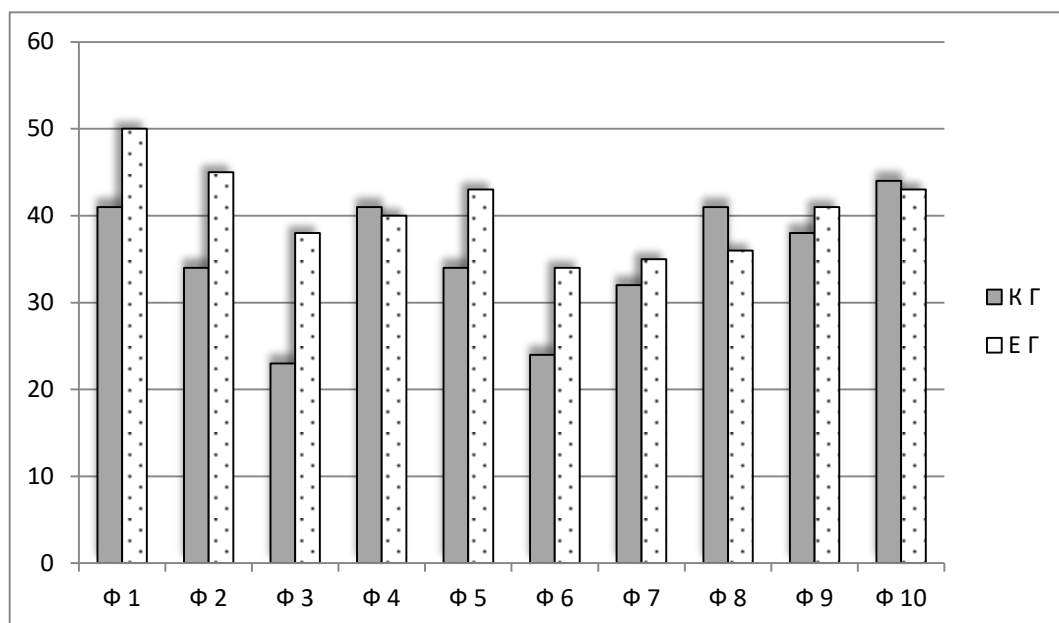


Рис. 3 Динаміка сформованості професійної компетентності технічних перекладачів після завершення дробового факторного експерименту (Φ1-Φ10)

Здійснений моніторинг дозволив провести констатувальний зріз для формування інформації про розвиток компонентів професіоналізму технічних перекладачів під час бліц-тестування. На рис. 4. подано порівняльний аналіз сформованості професійної компетентності магістрантів у закладах вищої освіти.

За результатами проведеної роботи доведено ефективність запропонованої науково-методичної системи: кількість студентів із високим рівнем сформованості досліджуваної якості збільшилося на 14%; із достатнім зменшилася – на 4%;

збільшилась кількість студентів із середнім рівнем – на 16%; зменшилася з низьким – на 12%.

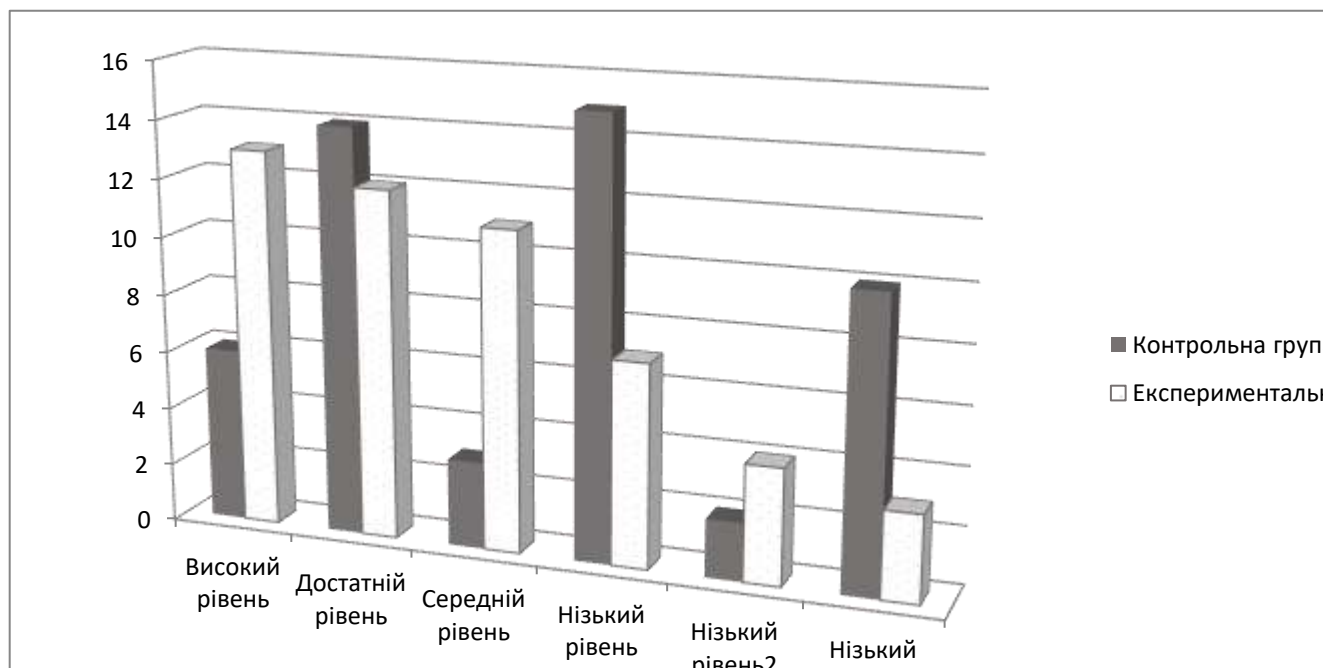


Рис.4. Динаміка сформованості компетентності студентів контрольної й експериментальної груп наприкінці дробового факторного експерименту

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти, що здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів (високого, достатнього, середнього, низького) за визначеними критеріями (Ф1-Ф10) для коригування процесу навчання.

Отже, мета роботи – досягнута, завдання – виконанні, гіпотеза – підтверджена.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного теоретичного та експериментального дослідження підтвердило вірогідність проведених положень загальної та часткових гіпотез, дало змогу оцінювання ефективності розв'язання поставлених завдань і підставу для формулювання висновків.

1. На основі аналізу документів з освітньої політики, наукових праць із теорії та методики професійної освіти доведено глобальну комунікаційну значущість проблеми підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти. Зроблено опис перекладацької діяльності у технічних галузях й аргументовано її актуальність на соціокультурному, науково-педагогічному й освітньо-практичному рівнях. Роботи для перекладачів вистачає, а це – розширення міжнародних зв'язків України та ділова співпраця з закордонними партнерами, що забезпечує робочі місця. Але у вищій освіті нас не оминула загальна тенденція до фахового спрямування і поєднання функцій перекладача з фаховими знаннями в іншій сфері. Такі спеціалісти є найбільш потрібними в сучасному суспільстві. На нашу думку, системі фахової перекладацької освіти в Україні дуже бракує практичної спрямованості. Для України дуже актуальна

перспектива членства в НАТО та ЄС. Взагалі занадто багато уваги приділяється теоретичним курсам та вивченню іноземних мов, а переклад технічного спрямування розглядається як факультативний курс. Рідна мова практично не вивчається. Стандарти перекладу в Україні дуже низькі. Спеціалізація технічних перекладачів майже відсутня.

2. Теоретичний аналіз сутності і структури базових понять дослідження дає змогу класифікувати їх за трьома напрямками: 1) поняття щодо загального опису технічного напрямку, технічних систем і пристроїв, елементів технічних систем та їх перетворень, поняття загальної теорії системної інженерії; 2) поняття, що характеризують загальний напрям володіння іноземних мов для перекладу науково-технічної інформації; 3) поняття, які розкривають особливості теорії і практики технічного перекладу, термінологічні особливості професійної підготовки майбутніх здобувачів вищої освіти. Установлено, що означена проблема не дістала належного висвітлення в наукових дослідженнях. На основі уточнення сутності вихідних понять «інженерія», «мовна підготовка», «перекладацька підготовка», «технічний перекладач», «технологія перекладу інформації з фахових текстів», «компетентність», «професійна компетентність» розкрито зміст центральної категорії дослідження «перекладацька компетентність майбутніх технічних перекладачів». У результаті аналізу наукових праць визначено, що компетентний технічний перекладач – це фахівець із інноваційним типом мислення, обізнаний із новітніми досягненнями мовної, технічної, комп'ютерної, перекладацької, психологічної теорії та практики, здатний до самоорганізації, самореалізації і самовдосконалення. Визначено та науково обґрунтовано місце і роль компетентнісного підходу в підготовці фахівців з технічного перекладу. Запропоновано структуру професійної компетентності цих фахівців, що враховує теоретичні та методичні засади системи підготовки технічних перекладачів, відображає динамічність системи підготовки та закономірні зв'язки всіх елементів як єдиного цілого. Узагальнено, що компетентність є взаємозумовленою сукупністю якостей, що забезпечує готовність людини усвідомлено здійснювати певну діяльність.

3. Розроблено авторську концепцію професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти, що базується на основі комплексного підходу до використання змісту, методів, засобів і форм навчання та індивідуального підходу, котра забезпечує всебічний розвиток майбутніх технічних перекладачів та поетапне формування відповідно до можливостей, здібностей та навчальних досягнень кожного з технічних перекладачів до професійної перекладацької діяльності; професійна підготовка технічних перекладачів у закладах вищої освіти розглядається як цілісна система, провідними методологічними підходами, виступають особистісно орієнтований, компетентнісний і діяльнісний підходи; підготовка має органічне поєднання традиційних і нових методів, комплексне використання паперових і електронних носіїв інформації, традиційних і комп'ютерно - орієнтованих засобів навчання, впровадження як традиційних, так і дистанційних форм організації навчального процесу.

4. Теоретично обґрунтовано та створено динамічну модель формування професійної компетентності технічних перекладачів. Запропонована модель охоплює основні цілі підготовки майбутнього технічного перекладача; урахує розробку та

планування змістової частини навчання на базі компетентнісного підходу; включає компоненти, що є визначальними у формуванні професійної компетентності технічних перекладачів; передбачає виконання контрольно-оцінювальної функції з використанням розроблених критеріїв оцінювання впливу знань, умінь і навичок майбутнього технічного перекладача на ефективність процесу формування його професійної компетентності; спрямована на підсилення матеріально-технічного і кадрового забезпечення навчального процесу.

Узагальнена динамічна модель формування професійної компетентності майбутнього технічного перекладача не обмежується межами навчального процесу в закладах вищої освіти, а включає професійний розвиток технічних перекладачів впродовж усієї його професійної кар'єри, оскільки спрямована на мотивування його до творчості у своїй професійній діяльності, розкриття його творчого потенціалу і творчих можливостей.

5. Визначено та обгрунтовано організаційно-методичні умови професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти, а саме: формування змісту повинно здійснюватися на основі інноваційності та постійного його оновлення в контексті сучасних освітніх і економічних реформ, модульної організації і раціонального відбору та дозування навчального матеріалу з фахового напрямку «інженерії», «мовних дисциплін», «дисциплін технічного перекладу». Відповідно до останніх досягнень у сферах інформаційних технологій, доцільно зміст здійснювати на основі наскрізної програми практичної підготовки технічних перекладачів з метою формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в сучасних умовах. Такий підхід сприяє цільовій установці на індивідуальний та наскрізний принципи його планування, спрямованості змісту на навчання і підвищення значення самоконтролю і самокорекції навчальних досягнень технічних перекладачів й перерозподілу навчального матеріалу в змісті дисциплін з тенденцією збільшення його частки на самостійну позааудиторну підготовку.

6. Доведено, що структура і зміст навчально-методичного комплексу дисциплін «мова», «переклад», «інженерія» мають передбачати наявність «паперової», комп'ютерної та матеріально-технічної складових та їх комплексне використання за принципом взаємного доповнення; упровадження системи модульно-рейтингового безперервного контролю та оцінювання результатів навчання з інформаційних технологій майбутніх технічних перекладачів має базуватися на накопичувальному, модульному, рейтинговому та наскрізному принципах оцінювання на базі основ теорії технічних систем.

Розроблено структуру та зміст деяких спеціальних (фахових) дисциплін підготовки технічних перекладачів з різних напрямів наукових знань.

Запропонована авторська методика побудови змісту спеціальних (фахових) дисциплін, що заснована на процедурі пошуку аналогій та розбіжностей. Такий підхід активує розумову діяльність здобувачів вищої освіти і допомагає їм сприймати спеціальні дисципліни як єдине ціле.

7. Система модульно-рейтингового безперервного контролю й оцінювання результатів навчання технічних перекладачів базується на накопичувальному, модульному, рейтинговому та наскрізному принципах оцінювання їх готовності до професійної перекладацької діяльності впродовж усіх етапів професійної підготовки

у закладах вищої освіти, на реалізації міжсесійних видів контролю (попереднього, діагностичного, поточного, періодичного, рубіжного) та підсумковому контролю ефективності їх професійної підготовки до перекладацької діяльності.

8. Зроблено висновок, що впровадження авторської науково-методичної системи системи професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти, структурування відповідного змісту спеціальних дисциплін, дотримання безперервного модульно-рейтингового контролю й оцінювання результатів навчання сприяє регулярності відвідування ними аудиторних занять, систематичній, поза- аудиторній, навчально-пізнавальній діяльності студентів, об'єктивності оцінювання їх навчальних досягнень, відповідальності студентів за результати навчання.

На основі дослідження теоретичних і методичних засад здійснено моделювання організації професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти, що може бути покладено в основу рекомендаційних документів Міністерства освіти і науки України.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх завдань професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти. Подальшої розробки потребують проблеми гнучкого оновлення змісту і дослідження інтегративних процесів, пов'язаних з викладанням дисциплін циклу технічного перекладу, теоретико-методологічного обґрунтування впровадження методів активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх технічних перекладачів.

Це дослідження можна вважати певним внеском у створення педагогічної теорії професійної підготовки фахівців з технічного перекладу на компетентнісній основі, що, безумовно, потребує подальшого дослідження і розроблення нових, науковообґрунтованих дієвих моделей навчання майбутніх технічних перекладачів з урахуванням потреб сучасного виробництва й потреб індивідуальності фахівця. Перспективні напрями досліджень професійної підготовки фахівців з технічного перекладу можна спрямувати на вивчення таких проблем: теорія структури та змісту професійної підготовки фахівців з технічного перекладу; свідомо пізнавальна діяльність студентів; методика формування й розвиток професійно необхідних здатностей та особистісних якостей майбутніх фахівців технічного перекладу; інтеграція освіти, науки і виробництва; технологія формування мотивації майбутнього технічного перекладача до навчання; вивчення та набуття здобувача вищої освіти досвіду практичного використання знань, умінь і навичок; вивчення досвіду самостійної діяльності на основі універсальних знань; технологія розробки критеріїв оцінювання рівня професійної компетентності майбутнього технічного перекладача.

***Опубліковані праці, що відображають основні
наукові результати дисертації***

Монографії

1. Панов С. Ф. Теоретико-методичні засади професійного формування технічних перекладачів у вищих навчальних закладах : монографія / С. Ф. Панов. – К.: ТОВ “НВФ “Славутич-Дельфін”, 2015. – 242 с.
2. Панов С.Ф. Переклад технічної літератури для забезпечення наукових досліджень: теорія і практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 284 с.

***Статті в наукових фахових виданнях України,
у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних
та в іноземних наукових періодичних виданнях***

3. Панов С. Ф. Модульне формування професійної готовності перекладачів філологів у вищому технічному навчальному закладі / С. Ф. Панов // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – Київ: ІВЦ “Політехніка”, 2005. – № 2 – Ч. 1. – С. 187 – 192.
4. Панов С. Ф. Проектування навчального процесу підготовки технічних перекладачів / С. Ф. Панов // Проблеми освіти. Третій спец. випуск. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту Міністерства освіти і науки України, Вінницький соціально–економічний інститут Університету “Україна”, 2006. – С. 229 – 235.
5. Панов С. Ф. Інноваційні методи навчання конспектуванню перекладачів–філологів / С. Ф. Панов // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя : зб. наук. праць. Серія : Психолого-педагогічні науки. – Ніжин: НДПУ, 2006. – Вип. 2. – 2006. – С. 38 – 40.
6. Панов С. Ф. Професійна підготовка технічних перекладачів в умовах впровадження кредитно-модульної системи навчання / С. Ф. Панов// Вісник НТУУ “КПІ” Філософія. Психологія. Педагогіка. – К.: ІВЦ “Політехніка”, 2007. – Вип. 3. – Ч. 1. – 2007. – С. 86 – 89.
7. Панов С. Ф. Зняття фізичної втоми перекладачів у процесі роботи з комп'ютером / С. Ф. Панов // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Чернігів : ЧДПУ, 2008. – № 55. – Т. 1. – 2008. – С. 125 – 129.
8. Панов С. Ф. Професіоналізм викладача технічного перекладу : Аспект гуманізації / С.Ф. Панов // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія : зб. статей. - Ялта: РВВ КГУ, 2008. – Вип.19. –Ч2., 2009. – С.132 – 140.
9. Панов С. Ф. Формування сучасного мислення майбутнього технічного перекладача / С. Ф. Панов // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” : наук.-теор. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 17. – С. 44 – 47.
10. Панов С. Ф. Навчально-методичний супровід професійної підготовки технічних перекладачів / С. Ф. Панов // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк: ДВНЗ “ДонНТУ”, 2009. – Вип. 3 (145). – С. 182 – 186.

11. Панов С. Ф. Технологія перекладу технічно-орієнтованих текстів з використанням положень теорії технічних систем / С. Ф. Панов // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ “ДонНТУ”, 2009. – Вип. 6 (160). – С. 127 – 133.

12. Панов С. Ф. Формування самостійності у перекладачів-менеджерів у процесі фахової підготовки. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ (XXIII), 2009. – № 7. – С. 147 – 151.

13. Панов С. Ф. Фаховоорієнтований переклад технічної літератури / С.Ф. Панов // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк : ДВНЗ "ДонНТУ", 2010. – Вип. 7 (167). – С. 128 – 132.

14. Панов С. Ф. Психолого-педагогічні умови запобігання конфліктів при формуванні особистості /С.Ф. Панов, Ю.В. Мардарь // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. : зб.наук.статей . – Мелітополь, 2010. Вип. 4. – С.82 – 86.

15. Панов С. Ф. Умови використання інженерії для якісної професійної підготовки технічних перекладачів / С. Ф. Панов // Вища освіта України : Теоретичний та науково-методичний часопис. Додаток до № 3, том IV (29). Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору” – К.: Гнозис, 2011. – С. 307 – 312.

16. Панов С. Ф. Розвиток інформативної компетенції за допомогою інформаційних технологій у технічних перекладачів морської галузі / С.Ф. Панов // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Зб. наук. праць. Випуск 11 (54). – Рівне: РДГУ, 2015. – С. 21 – 24.

17. Панов С. Ф. Формування комунікативної компетенції майбутніх технічних перекладачів у процесі вивчення гуманітарних і технічних дисциплін фахового спрямування / О. О. Романовський, С. Ф. Панов // Наукові записки: Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Випуск СХХХ (130). – С. 126 – 136.

18. Панов С. Ф. Особенности обучения второму иностранному языку для технических переводчиков (немецкому на базе английского) / С.Ф. Панов // "Науковий часопис" НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи». – Вип. 66. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – С. 149 – 153.(*Index Copernicus International*)

19. Панов С. Ф. Формування культури перекладу технічних перекладачів як складова частина їх компетентнісного супроводу / С.Ф. Панов // «Інноваційна педагогіка» Науковий журнал Вип.10. – Одеса: Вид-во ПУ Пр НДІ Економіки та інновацій , Том 2. – 2019. – С. 158 – 161.

20. Panov S. Educational and translators activities of Wilhelm Kiesewetter on the results of the expedition in the Crimea. / S. Panov // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; упор. Л.Л. Макаренко. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – Випуск СХХХХІІІ (143). – С. 237 – 242.

21. Panov S. Creativity of Wilhelm Kizewetter, translator, artist-ethnograf on the basis of traveling to the crimea / S. Panov // Вісник Черкаського національного університету. Сер. «Педагогічні науки». Черкаси: Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. Випуск 3, 2019. – С. 83 – 88. (***Index Copernicus, CrossRef***).

22. Panov S. Features of professional transfer of scientific and technical information using linguistic and specialized knowledge / S. Panov // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук.пр. – Запоріжжя: КПУ, 2019. № 66, Т.2. – С. 78 – 81.

23. Panov S.F. Innovative technologies and organization of training of technical translators based on intercultural communication / S. F. Panov // Кропивницький педагогічний університет ім. В. Винниченка. 2019 Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 180. – С. 102 – 106. (***Index Copernicus international (ICI), Google Scholar, Research Bible, WorldCat, Academic Journals.***)

24. Panov S. F. Some aspects of the methodical providing over of candidates examinations on a foreign language for the future maritime specialists / S. F. Panov, I. Iu. Skliarenko // Edukacja ku przyszlosci. Wyzwania i zaniechania w ksztalceniu doroslych. – Siedlce : Siedleckie towarzystwo naukowe, 2014. – Tom 4. – 2014 – С. 273 – 278. ISBN : 978-83-62160-22-8

https://www.researchgate.net/publication/262875997_Edukacja_ku_przyszlosci_t4_Wyzwania_i_zaniechania_w_ksztalceniu_doroslych

25. Panov S. Datenverarbeitungssysteme in der Ausbildung zum Übersetzer und Dolmetscher / S. Panov, L. Shevchuk // Journal L'Association 1901 SEPIKE. Vol.1. №05. – С. 72-75. <http://paper.researchbib.com/view/paper/150503>

26. Smolnikova O. H. Information and communication technology development in the higher education institutions of the United Kingdom / S. M. Ivanenko, L. O. Kukhar, V.V. Nikolayenko, S. F. Panov, O. O. Yaremenko-Gasiuk // Journal of Language and Linguistic Studies, 17(Special Issue 2), 1379-1391; 2021 (**Scopus**) <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/2606>

27. Panov S. F. Forming Students Conscientions Attitude to Technical Translation Classes in a Globalized World // S. F. Panov, O.H. Smolnikova, V. Pabat / Journal «ScienceRise: Pedagogical Education» 2020. №6 (39). PP.13–15 (**Scopus**) https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3764116

28. Panov S. Training the Students in Nature History on Intercultural Communicative Basis / S. Panov, O. Kholodenko // Journal of Science. Lyon – Global Science Center LP, France, 2021. – № 17, vol. 1. – pp. 33-35. ISSN 3475-3281 http://www.joslyon.com/wp-content/uploads/2021/03/Lyon_17.pdf

Опубліковані праці апробаційного характеру

29. Панов С.Ф. Проблемы снятия физической усталости студентов-переводчиков при работе на компьютере / С.Ф. Панов // V Международный конгресс «Человек, спорт, здоровье» 21-23 апреля 2011 г. Санкт-Петербург, Россия: Материалы конгресса/ Под ред В.А.Таймазова – СПб., Изд-во «Олимп-СПб», 2011. – С. 84 – 86.

30. Панов С.Ф. Фаховоорієнтований переклад науково-технічної літератури / С. Ф. Панов // Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до

практики : зб. тез міжнародної науково-практичної конференції : (м. Харків, Україна, 13-14 вересня 2019 р.) - Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2019. – С. 92 – 95.

31. Панов С. Ф. Навчально-методичні засади професійної підготовки технічних перекладачів /С.Ф. Панов // Международный научно-образовательный форум Хэйлунцзян — Приамурье: сборник материалов I Международной научной конференции, Россия, Биробиджан, ФГБОУ ВПО «ПГУ им. Шолом-Алейхема», 30 октября 2013 г. В двух частях. Ч. 2. — Биробиджан: Изд-во ФГБОУ ВПО «ПГУ им. Шолом-Алейхема», 2013. –С.100 – 104

32. Panov S. F. Aspekte der sprachliche und technische Kompetenz in der Übersetzungs- und Dolmetschunterricht / S. F. Panov // II International scientific conference Modern educational sace: the transformation of national models in terms of integration, October 25,2019. Leipzig: Leipzig Uni , Faculty of social sciences and philosophy , 2019. – ss.145 – 148.

33. Панов С. Ф. Розвиток та впровадження сучасних інформаційно-орієнтованих технологій у системі освіти / С. Ф. Панов // Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології : матер. міжнар. наук. конф., присвяченої 35-річчю наукової та педагогічної діяльності академіка С.Д. Максименка (17–18 грудня 2001 р., м. Київ) – К. : Міленіум, 2002. – С. 195 – 198.

34. Панов С. Ф. Впровадження у навчальний процес нових методик іноземних мов за допомогою сучасних засобів та інформаційних технологій / С. Ф. Панов // Формування гуманістичного світогляду вчителя : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. “Формування гуманістичного світогляду вчителя”. Уманський ДПУ ім. П. Тичини. – К. : Наук. світ, 2001. – С. 97 – 98.

35. Панов С. Ф. Удосконалення викладання іноземних мов за новітніми технологіями – необхідна умова ефективності освіти у вищій школі / С. Ф. Панов // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених “Актуальні проблеми філології”. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2003. – С. 124 – 126.

36. Панов С. Ф. Сучасні інтенсивні технології формування професійної готовності перекладачів у вищих технічних навчальних закладах. / С. Ф. Панов // Гуманітарна освіта в профільних вищих навчальних закладах: проблеми і перспективи : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції 16–18 березня 2005 р. : В 2 т. / За заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. В. Петренка. – К. : НАУ, 2005. – Т.1 – 2005. – С. 108 – 109.

37. Панов С. Ф. Формування перекладацької компетентності у майбутніх перекладачів-філологів / С. Ф. Панов // Гуманізм та освіта : зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції м. Вінниця, 19-21 вересня 2006 р. – Вінниця : “УНІВЕРСУМ – Вінниця”, 2006. – С. 357 – 358.

38. Панов С. Ф. Конструювання змісту професійної підготовки майбутніх перекладачів-філологів у вищих технічних навчальних закладах. / С. Ф. Панов // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. / За заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. В. Петренка. – К. : НАУ, 2006. – Т.1. – С. 124 – 125.

39. Панов С. Ф. Сучасні інновації професійної підготовки технічних перекладачів / С. Ф. Панов // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти : матеріали п'ятих Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2007. – С. 226 – 228.

40. Панов С. Ф. Теоретико-методичні основи підготовки технічних перекладачів / С. Ф. Панов // Теоретичні та методологічні проблеми дослідження іноземних мов : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К. : НАУ, 2008. – С. 82.

41. Панов С. Ф. Професійна підготовка перекладачів у технічному університеті / С. Ф. Панов // “Психолого-педагогічні проблеми освіти і виховання в умовах глобалізації та інтеграції освітніх процесів” Тези доповідей наукової конференції кафедри ЮНЕСКО КНЛУ, 12 грудня 2007 р. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2007. – С. 127 – 128.

42. Панов С. Ф. Гуманізація та професіоналізм викладача технічного перекладу / С. Ф. Панов // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України : матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України” (18-20 вересня 2008 р., м. Ялта) : зб. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2008. – Ч. 2. – С. 54 – 59.

43. Панов С. Ф. Акмеологічний підхід до професійної підготовки технічних перекладачів в умовах впровадження кредитно-модульної системи навчання / С. Ф. Панов // Проблеми формування фахівців у вищих навчальних закладах України в ХХІ столітті. Матеріали Всеукраїнської НПК. – Київ : Чайка–Всесвіт, 2008. – С. 290 – 295.

44. Панов С.Ф. Психолого-педагогічні аспекти формування іншомовної компетентності студентів / С. Ф. Панов, М. В. Шилова // Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції 30-31 жовтня 2017 року – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2017. – С. 163 – 166.

45. Панов С. Ф. Методичне забезпечення професійної підготовки перекладачів / С. Ф. Панов // 1020-річчя історії шкільної освіти в Україні: традиції, сучасність, перспективи : міжнародна наукова конференція : збірник матеріалів – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2009. – С. 138 – 141.

46. Панов С. Ф. Професійна підготовка перекладачів туристичного напрямку / С. Ф. Панов // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Львів : ЛДУФК, 2010. – С. 397 – 404.

47. Панов С. Ф. Общественный прогресс и диалектический процесс взаимодействия целей проектирования и формирования гуманитарной составляющей профессионального роста в глобализированном обществе / С. Ф. Панов // Проблеми відродження духовності в умовах глобальної кризи : матеріали Ірпінських міжнародних науково-практичних читань. – Ірпінь : Національний університет ДПС України, 2010. – Ч. 2. – С. 236 – 239.

48. Панов С. Ф. Інноваційні проблеми менеджменту національної освіти / С. Ф. Панов // Управління в освіті : зб. матеріалів V Міжнар. наук-практ. конф. 14–16 квітня 2011 р., Львів; відп. ред. Л. Д. Кизименко. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 242 – 243.

49. Панов С. Ф. Технологія фахоспрямованого перекладу науково-технічної літератури / С. Ф. Панов // Інформаційні технології в професійній діяльності: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Рівне: РВВ РДГУ. – 2011. – С. 44 – 45.

50. Панов С. Ф. Професійна відповідальність у підготовці технічних перекладачів на основі комунікації і сучасних інноваційних технологій / С. Ф. Панов // Викладання психолого-педагогічних дисциплін у технічному університеті: соціально відповідальний вимір: матеріали VII Міжнар. наук.-метод. конф. (13–14 жовтня 2011 р. м. Київ, Україна); редкол.: Г. О. Балл та ін. – К: ДІА, 2011. – С. 72.

51. Панов С. Ф. Підготовка перекладачів туристичного напрямку в сучасному середовищі / С. Ф. Панов // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму: тези доповідей III Міжнародної наук.-практ. конф. 13-14 жовтня 2011 р.; за ред. В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя: КПУ, 2011. – С. 278 – 279.

52. Панов С. Ф. Инновационные технологии подготовки технических переводчиков в высших учебных заведениях непедагогического профиля / С. Ф. Панов // Інноваційні технології у професійному розвитку педагогічних працівників та керівників закладів освіти: зб. тез міжнародної наук.-практ. конф. 24 - 25 квітня 2012 р., м. Біла Церква. – Біла Церква: КОІПОПК, 2012. – С. 100 – 101.

53. Панов С.Ф. Особливості гармонізації культурно-освітнього простору комунікативної компетенції моряків фахового спрямування / С. Ф. Панов // Гармонізація культурно-освітнього простору вищої школи: соціально-педагогічні аспекти: зб. матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 червня 2014 р.) / за заг. Ред.. д-ра філос.наук, проф.. Молодиченка В.В. – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім.. Б. Хмельницького, 2014. С. 234 – 236.

54. Панов С.Ф. Значение инженерной составляющей в компетенции технического переводчика и управление знаниями / С.Ф. Панов // Развитие человеческого потенциала системы высшего образования: проблемы и пути решения: сборник докладов пятой международной научно-практической конференции. Биробиджан, ноябрь 2013 г. – Биробиджан: Изд-во ФГБОУ ВПО «ПГУ им. Шолом-Алейхема», 2014. – С. 182 – 185.

***Опубліковані праці, що додатково відображають
наукові результати дисертації***

55. Panov S. F. Qualitätsmanagement und Qualitätssicherung im Ausbildung. / S. F. Panov // Наукові записки. Серія “Філологічна” – Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2008. – Вип. 9. – С. 571 – 574.

56. Панов С.Ф. Социальная ответственность будущих моряков при изучении стандартной английской фразеологии профессиональной направленности / С. Ф. Панов, В. С. Ковальчук // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб.наук. праць.– К.: ВПК “Політехніка”, 2013. – № 2 (38). Спеціальний випуск. – С.59 – 61.

57. Панов С.Ф. Критерії оцінювання навичок та вмінь презентації англійською мовою студентами економічних спеціальностей / С. Ф. Панов, В.С. Тимохіна, Ю.А.

Петренко // Київський науково-педагогічний вісник. Науковий журнал. – Київ: Київська наукова організація педагогіки та психології, 2019. Вип. № 18. С. 87 – 91.

Навчальні посібники, методичні матеріали програми, програми

58. Kaufmännische Betriebslehre. Hauptaufgabe. (Основи підприємництва. Переклад): підручник / С. Ф. Панов (чч. 2, 8, 9) та ін. – К.: Торгово-издательское бюро BHV, 1992. – 550 с.

59. Панов С. Ф. Німецька мова. Grammatik kurzgefaßt : довідник з граматики / С. Ф. Панов. – К. : НАУ, 2003. – 20 с.

60. Панов С. Ф. Німецька мова. Start in den Beruf : методичні вказівки та контрольні завдання для студентів 4-5 к. усіх спеціальностей / С. Ф. Панов. – К. : НАУ, 2003. – 28 с.

61. Панов С. Ф. Німецька мова: Практика перекладу з другої іноземної мови. Методична розробка для студентів V курсу спеціальності 8.030507 “Переклад”/ С. Ф. Панов. – К. : НАУ, 2005. – 36 с.

62. Панов С. Ф. Німецька мова. Lingualandeskunde : навчальний посібник для студентів / С. Ф. Панов. – К. : НАУ, 2006. – 102 с.

63. Панов С. Ф. Німецька мова. Lingualandeskunde. (Кредитно модульна система) : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни, 2-е видання / С. Ф. Панов. – К. : НАУ, 2006. – 68 с.

64. Панов С. Ф. Німецька мова. Методична розробка для самостійних занять з курсу “Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови”. Модуль 1 / С. Ф. Панов. – К. : НАУ, 2006. – 24 с.

65. Панов С. Ф. Організація науково-дослідної роботи студентів : навчально-методичний посібник для студентів / С. Ф. Панов, О.В. Зоряк, Є. Ф. Новоселов, Г. Й. Трутовський. – К. : КДАВТ, 2013. – 42 с.

66. Панов С. Ф. Лекції та граматичні вправи з німецької мови : зб. метод. матеріалів для слухачів ІПК (перший рівень навчання, уроки 1-9) / С. Ф. Панов. – К. : ІПК, 1994. – 24 с.

67. Панов С. Ф. Лекції та граматичні вправи з німецької мови для студентів заочників / С. Ф. Панов. – К. : АПН УГПУ ім. М. П. Драгоманова, 1996. – 40 с.

68. Робоча навчальна програма дисципліни “Комп’ютерний сервіс перекладача (за кредитно-модульною системою)” – Напрямок : 0201 “Культура” Спеціальність : 6.020100 “Документознавство та інформаційна діяльність”, 2005.

69. Робоча навчальна програма дисципліни “Практика перекладу з другої іноземної мови науково-технічної літератури” (за кредитно-модульною системою) – Напрямок : 0305 “Філологія”. Спеціальність : 8/7.030507 “Переклад”, 2006.

70. Робоча навчальна програма дисципліни “Лінгвокраїнознавство країн другої іноземної мови” (за кредитно-модульною системою) – Напрямок : 0305 Філологія”. Спеціальність : 8.030507 “Переклад”, 2006.

71. Робоча навчальна програма дисципліни “Автоматизовані технології науково-технічного перекладу” (за кредитно-модульною системою) – Напрямок : 0201 “Культура” Спеціальність : 6.020100 “Документознавство та інформаційна діяльність”, 2005.

АНОТАЦІЇ

Панов С. Ф. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України. – Вінниця, 2021.

У дисертації вперше системно обґрунтовано теоретичні та методичні основи підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти. Проаналізовано базові поняття дослідження; розкрито особливості підготовки технічних перекладачів, що інтегрують технічні (інженерія) і лінгвістичні (мовні знання, теоретичні та практичні навички технічного перекладу) напрями, які забезпечують якісну готовність виконувати фахову перекладацьку діяльність. Обґрунтовано систему формування і розвитку перекладацької діяльності технічних перекладачів як спеціально організованого процесу, що через взаємодію фахівця з технічної інформацією на технічному, філологічному і практично-перекладацькому рівнях сприяє становленню студента як творчого мовленнєвого дизайнера; викладено й обґрунтовано концепцію і модель професійної підготовки технічних перекладачів у закладах вищої освіти; визначено критерії, показники та рівні професійної компетентності технічних перекладачів; розроблено систему діагностики результатів підготовки здобувачів вищої освіти. Виявлено та обґрунтовано організаційно-методичні умови формування та методичний супровід професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів у закладах вищої освіти. Експериментальні дослідження якості продукту перекладу та професійної компетентності підтверджують ефективність використання запропонованих методик тестування, доцільність їх практичного впровадження у процесі професійної підготовки майбутніх технічних перекладачів.

Ключові слова: інженерія, мовна підготовка, перекладацька діяльність, технічний перекладач, компетентність, професійна компетентність, професійна підготовка, викладання фахових дисциплін технічним перекладачам, критерії оцінювання перекладацької діяльності.

Панов С. Ф. Теоретические и методические основы профессиональной подготовки технических переводчиков в учреждениях высшего образования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. – Винница, 2021.

Диссертационное исследование посвящено решению проблемы профессионального формирования технических переводчиков в высших учебных заведениях. В диссертации впервые системно обоснованы теоретические и методические основы подготовки технических переводчиков в учреждениях высшего образования. Проанализированы базовые понятия исследования; раскрыты особенности подготовки технических переводчиков, которые интегрируют технические (инженерия) и лингвистические (языковые знания, теоретические и

практические навыки технического перевода) направления, что обеспечивает им качественно выполнять профессиональную переводческую деятельность. Обоснована система формирования и развития переводческой деятельности технических переводчиков, как специально организованный процесс, где происходит взаимодействие специалиста по техническому переводу с информацией на техническом, филологическом и практически-переводческом уровнях, что способствует становлению студента как творческого речевого дизайнера; изложены и обоснована концепция и модель профессиональной подготовки технических переводчиков в учреждениях высшего образования; определен критерий и показатели уровня профессиональной подготовки технических переводчиков; разработана система диагностики результатов подготовки соискателей высшего образования; выявлены и обоснованы организационно-методические условия формирования и методическое сопровождение профессиональной подготовки будущих технических переводчиков; выявлены и обоснованы организационно-методические условия формирования и методическое сопровождение профессиональной подготовки будущих технических переводчиков. Экспериментальные исследования качества продукта перевода и профессиональной компетентности подтверждает эффективность использования предложенных методик тестирования, целесообразность их практического внедрения в процессе профессиональной подготовки будущих технических переводчиков.

Ключевые слова: инженерия, языковая подготовка, переводческая деятельность, технический переводчик, компетентность, профессиональная компетентность, профессиональная подготовка, преподавание специальных дисциплин техническим переводчикам, критерий оценки переводческой деятельности.

Panov S. F. Theoretical and methodological bases of technical translators professional training in higher education institutions. – Manuscript.

Thesis for the Doctor's Degree in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 - theory and methods of professional education. – Vinnitsia Mikhaïlo Kotsyubinsky State Pedagogical University. – Vinnytsia, 2021.

Theoretical and methodical basics for the formation of professional technical interpreters in universities are set in the dissertation.

The work analyzes the problems associated with the implementation of technical translators traditional education and substantiates the need to create and implement a new education system aimed at training highly qualified specialists who can navigate in modern society, information space, be competitive and mobile.

The work examines the development and formation of technical translators in the last century.

The author's contextual analysis of various sources made it possible to determine the ratio of understanding “competence”, “competence” and “professional competence”. On the basis of the analysis, a generalized structure of technical translator professional competence is proposed. It is a complex of functional competences in the general scientific, professional, individual psychological and social relations spheres of translation activity.

The theoretical and methodological analysis of the study made it possible to determine the main functions of the system for technical translation training specialists on a competent

basis. These are educational and cognitive, innovative and active, research and diagnostic and motivational functions.

The methodological analysis of the problem under discussion gives grounds to assert that the result of the formation for future specialist professional competence should be his ability to think creatively and logically, the ability to conduct research work and the ability for independent and self-educational activity.

The proposed model reflects the main goals of training a specialist, takes into account the development and planning of training content based on the competence approach, includes components that are decisive in the formation of a professional competence. It is also aimed at improving the material, technical and staffing of the educational process and creating favorable psychological and pedagogical conditions for the educational process.

Based on the analysis of information about the technical translation methods, a general structure of special disciplines content has been developed, which is characterized by a certain logical connection and sequence, creates a system, the main feature of which is continuity, integrity.

The complex technology structure for the implementation of a generalized dynamic model for training specialists in technical translation, which consists of such components as technologies for the development of students' creative and research activity, logical thinking and stimulating their motivation for independent and self-educational activity, is proposed. The implementation of the proposed technology is shown on the example of teaching one of the professional direction disciplines.

The developed criteria for assessing the professional competence of students based on the results of their graduation work are presented, which reflects not only the level of professional competence, but also the quality of the educational program as a whole, shows how the program contributes to the formation of key competencies, how much the planned types of educational activities are close to the future specialist professional activities.

The efficiency of the proposed generalized dynamic model for training specialists in technical translation was tested experimentally by the method of expert evaluation. The purpose of the model expert assessment was to determine the feasibility of its implementation, the effectiveness and practical suitability for the competence-based approach implementation. The results of the analysis confirm the significance and viability of the proposed model.

Key words: technical translation, technology for teaching specialized disciplines, the formation of a specialist's professional competence.